

Відблиски Думки

Третій зошит

ВЕЛИЧНІСТЬ,
ДОРІЧНІСТЬ,
КРАСНОМОВНІСТЬ.

Редагує й передносить літературний гурток «Думка»

20, rue Baudin — Paris (IXe)

П А Р И Ж

Січень 1930

Відблиски Думки

Третий зошит

ВЕЛИЧНІСТЬ,
ДОРІЧНІСТЬ,
КРАСНОМОВНІСТЬ.

Редагує й передносить літературний гурток «Думка»

20, rue Vauclin — Paris-IXe

П А Р И Ж

Січень 1930

Кожна людська постать, котра не спромоглася на власне думання, схожа на створіння, голова котрого не видка й покрита запоною темряви...

Силою та напруженням думки твеї — та тільки твеї — ти — кожна людина — можеш скинути цю накинуту запону темряви й показати свою дійсну голову... гарну, чарівну, думаючу голову людини...

... Чи потрібно вам люди спускатися в глибочінь морську для розшукування там якіхось перлів; чи потрібно мучитися вам розкопуючи земляну глибочінь бабраючися в глині, шчоб видобути з відтіль порошок дорогоцінності?..

Спустіться ліпше на дно, в глибопінь своєї голови й ви незабаром остовпієте зі здивування знайшовши в ній бріллянта такого великого карата, котрого неможливо знайти ні в грудях землі, ні в водяних скописьках...

Давид Теній

Т. Якимчук

ПОРАДНИЦЯ

Хто с піснбю кохаїтся,
З нудьгою він не знаїтся; —
Посвій траю в ній жевріє,
Хор гучніє, світ зоріє,
З негодою змагаїтся,
Навіть серце й душу гріє..

Сяйво в легітну запаску
Сипле краснолітну ласку.,
Навкруги жита вродливе
Світить гасло не зрадливе.,
Згуки своять рідну казку;
Снится плесо похітливе.,

Задля пісні потрудившись,
Та при ній тут освітившись,
Я вже з радошчами знаюсь, —
По дитячі з ними граюсь..,
Тут-же й любощів напившись, —
Вас я кликати збераюсь: —

Тут-же всякі таємниці;
В неї знання провідниці;
Всіх вона в житю навчає, —
Кволім силу постачає.,
Гой!, до пісні - чарівниці!,
Пісня-ж творчість уквітчає!.,

Хто за піснбю не тужить,
Той ніде красі не служить;
Він бутя не споживає,
Фиміаму не впиває.,
Пісня не чиясь оказка, —
Це довічна Божа ласка..,

Вімуте, Лютень 1924.

Т. Якимчук

УКРАЇНЦЯМ :

Вашим духом відновившись
 І до мови присвятившись,
 Я живу в оцій красі!,
 Рідним гаслом відживляюсь
 І до здвигу призволяюсь; —
 Ви для мене гарні всі!,

* * * *

Брат освітлює сестричку: —
 Нашу пісню, мову й звичку,
 Нині знає всенький світ.,
 Все, шчо ми взяли с комори, —
 Винесли на людські тори.
 В нас є вічний самоцвіт!,

А сестричка розмовляє, —
 Наш Великдень відновляє: —
 Він почує шче дива..
 Ми надзірної гукнемо.,
 Ми шче вітра сколихнемо!,
 Шче-ж відбудутся жнива.,

* * * *

Чи відроженці в народі,
 Чи то мак цвіте в городі,
 Чутно, — пахне красноквіт.,
 Їхні постаті зогрядні, —
 В них і згуки першорядні
 На віршований привіт.,

Їх я слухаю й радію,
 Навіть чую, — молодію;
 Вже й мабратся пісні.,
 Сам не йму собі-ж я віри,
 Шчо це посвій духа й ліри.,
 Чи це правда... Чи не в сні?.,

Париж, Студень 1929.

Клим Соколик.

НЕЗАБУТНІЙ КРАСІ

Україно,, Квіте красний.,
Красунб мінлива,,
Світе соняшний негасний,
Веселко світлива,,

Чи я матиму пригоду
Сягнути до змоги,
Привитати твою вроду
Й бурхливі пороги?..

Чи побачу перепілку
В танку на Великдень?
Чи почую ще сопілку
Під клечальний тиждень?..

* * * *

Там під подихом Дніпровим,
На світ я родився;
Там я виріс, був здоровим,
І духом розвився.

Там колиска, під стріхою,
Мене колихала; —
Росла втіха за втіхою, —
Мене доглядала.

Сам Дніпро в сріблястїх крижмах
Сприяв мені чинно,
Та носив на буйніх вижмах,
Щче й тішив невпинно.,

Хоч би ще раз подивитись
На Дніпрові хвилі;
Хоч би ще раз уклонитись
Красотворчїй силі...

Буйні хвилі вітрогонні, —
 Ніхто й не почислить.,
 А про співи красномовні
 Вже й вітер не мислить:

Нема в нїго стільки п'ястів
 Щоб їх полічити...
 Повно скрізь пахучіх р'ястів.,
 Там є де й спочити:

Таємністю пахне від буйного жита.,
 Під гобрій сягнула вродлива земля.,
 Незмірність огульно піснями повита.,
 Я скрізь тебе чую, красуню моя.,

Ось мева витає ревучі пороги...
 Над лозами гомін рухливих пташок...
 Гукнули цимбали від краю дороги,
 Боргаїтся в струнах веселий смичок.,

Я бачу невтому в родинному святї:
 Весільні принади танцюють гуртом;
 Стяг посвійний чомно барвіє на хатї,
 Мов тішится любим, козацьким селом!.,

Село в гаї розгорнулось,
 Мов килим барвистотканий,
 Ще й водою перетнулось.,
 Лан хвилюїтся, мов п'яний.,

* * * *

В Україну співом лину!,
 Коханний мій краю,,
 Я від тебе, в цю хвилину,
 Надхнення черпаю!,

Як шчо, тут я, під вагою,
 Безвідно загину,
 То безтілною душою
 До тебе прилину.,

Ти прокинеш певну ласку
 На рідну дитину:
 Понесеш її, мов казку,
 До хати, в гостину..

Я не ремствую, не плачу,
 Не скаржусь на лихо,
 Бо тебе в уяві бачу..
 В душі моїй тихо...

Я не нарікаю нині
 На гірку недолю;
 Духом я вже в Україні,
 Без кривди й без болю..

Ніхто, певно, нас не чує
 В розмові таємній..
 В тобі дух мій вже ночує,
 В приздобі надземній..

Кліші-су-буа, Квітень, 1927.

Т. Якимчук

ВІЧНОСТЯМ :

I

Хіба ти волієш, потужний Дажбоже, (1)
 Прокльнів отут, на землі?..
 За що-ж так зухвало бездушья вороже
 Помстилося скрізь на селі?..

Ти пеш, мабуть, стогіи покірніх селянів...
 Це ти-ж їм юдолі додав...
 Поганці мордують почесніх Славьянів,
 Хавдіям бо ти-ж їх продав..

---

(1) Овид сонця.

Бутягам цей стогін для втіхи потрібний,
 Мов питво для спраги й жаги...
 Ти-ж дав людоїдам, як присмак дохлібний,
 З душевніх надломів снаги?.

За щось перед Ігве (2) ти був поступився;
 В трампоні під славень його примостив,
 А сам під блакітом байдужним зробився,
 Щоб кожний поганець себе в нас ростив..

Невже-ж ти згодився людьми торгувати?..
 Ми-ж люди шче й Хорошів (3) трам...
 Душою та серцем отак нехтувати;
 Плюгавити посадний храм;

Шукати в роздертій душі насолоди;
 Це посвій пекельніх божків,,
 Воліти такої собі нагороди,
 Щоб вести людей за фрашків?..

Не скажиш: «так треба» бо-ж я не йму віри...
 Забрати від ньеньки коханих діток!?. —
 Це глум і знущання... Це сором без міри!
 Це те, шчо й Квітниці (4) не дати квіток..

Подумай-же хто ти... До чину признайся,
 Бо всі помилялися тут..
 Покинь вовкулаків та з ними й не знайся,,
 Ти людям подай добробут!.

Хіба-ж не гідніше вгорнутися в ниву,
 Де дівчина чілку з волешки плете?..
 На шчо-ж відживляти почвару шкідливу,
 На шчо шанувати в ній серце круте?..

Сам Ігве сміється, шчо нас ти покинув...
 Кохався-ж ти в нашій красі?..

---

(2) Юдейский Дух. (3) Овид красуна. (4) Овид сили сприячої рослинам.

Вже брамінь той майже, при злобі загинув;
Танки вже нехтуються всі..

Я всім проєвідую: не хочу злочинця!
Нам Івге вітчим і чужий..
Нам рідного треба, з батьків Українця..
Приходь же до нас і тут жий..,

Верни-ж нам ті вежи... Вони-ж квітували,
При Ладі, (5) в Полеля (6) колись.,
Проміння твої нас тоді вартували..
Шумки-ж які гарні плелись..,

Величні споруди тобою світились,
Тиснулося грайво в серця..
Скрізь подив за подивом трайно родились,
Аж пелився промінь з Гельця.., (7)

Примерхло нівроку ти, світло величне,
Бо-ж Івге прилюдно тебе таврував:
Казав, шчо ти гасло хрупке й недокличне..
Всіх я створив, каже; та всіх нехтував..

Ми, сказано, темні, не знали де просвід,
А в нїго найдужчий, невтомний був жвін.
Ти, давши нам неміч, забрав у нас досвід;
Казали й ми: «перший це він»!

Гучніючи далі, з найвижчої вежи,
Він чесну флюяру глушив;
А потім, сягнувши по світові межі, —
Таємно й прилюдно грішив..

Найвишчі погірья під власне наймення,
При бучніх подіях, підбив..

---

(5) Перша жінка на землі. (6) Перший чоловік на землі. (7) Квітчаста привдоба на весільному столі.

Даючи на зброї всім благословення, —
Вже відрами кров нашу пив...

Щче й нині верета сіонова тяжить
На людському тілі, за гріх;
Пригноблює духа, виснажує, пражить
І, з глумом, висовує сміх...

А всенський народ мій карається дурно;
Заповнює шанці чужі...
Для нас, і при сонці, життя плине хмурно,
Немов на безрястій межі..

Нас Ігве мордує по різних таборах;
Дотепності виснажились;
І воля безмежна в найнизчіх покорах, —
Ретельності випражились..

Вселидські верстати, в речистіх основах,
Примушані ткати мотлох..
Просвітянські шати в модерніх оковах,
Мовчать і нехтуються втрох..

Про все-ж бо ти знаїш без просвіду свідків:
Нас Ігве накрізь обдурив...
За тисячу років надчисельніх збитків..
А сорому скільки зварив?..

Щчоб темряву скрізь освітити,
Нам треба твоїх каганів, —
Та всюди ретельно ходити,
Стинаючи всіх буванів...

В серця-ж наливав він отрути;
Всетворчого духа гноїв...
Десь треба нам силів добути,
Та й вигнати геть баглаїв..

---

*) «2» заступає дз; «ž» — дж; «ö» — йо; «l» млоїть попередню шелестівку.

Нарід шче розважає шкоду
 В незвільняній хаті своїй...
 Шче й нині на світоча вроду
 Полює панич-суховій..

Шче вишні в садочку марніють,
 Благають проміння й дошчу;
 Клейноди народні темніють,
 Бо жуль їм гукає: знищчу!.

Там слово шче нині в кайданах, —
 Мордуються думка жива;
 Життя-бо в недузї та в ранах,
 Бо-ж Ігве святкує жнива..

Вернись в Україну всим сяйвом незмірним..,
 Пораду для нас воскреси...
 Лишайся меж нами порадиником вірним
 І згоду вже нам принеси..,

При любіх порадах я в мент відпочину;
 Нахабників я вже прогнав...
 Вернись-ж повільно для людського чину,
 Щоб рідний мій люд не стогнав...

II.

Послухай, Купайле: (8) до тебе звертаюсь
 По людську пораду, листом.
 Я с покручем, бачиш, одверто змагаюсь,
 Ідучи під тяжким хрестом.

Я бьюся, — не хочу ганебної плями..
 Вона-ж-бо нівечить красу..
 Ти-ж бачиш: я йду вже до зірної брами,
 Вже й пахошчі людям несучу..

---

(8) Овид чистої води.

Я хочу позбутись невдячної шпуги,
Здолати приносний пристрій,
На вік поховати душевні недуги
Й дивитися вільно на світ..

Скажи-ж-бо, де взяти цю поміч належну,
Щоб любо скінчився наш бій?..
Зіткав-би для тебе подяку безмежну,
Де славень сурмив-би мов рій!,

Купайле, тралітку,, коханцю Дажбогів,, (9)
Візьми з нас цей викупний дар..
З найвижчих музичних, посадніх розлогів,
Госанну складе Світодар... (10)

Були-ж ми, ти знаїш, колись тобі рідні.,
Від нас ти-ж Гаївку (11) набув.,
Ми-ж, бачиш, і нині душою не бідні;
Ти-ж наших пісень не забув?,

Додай-же нам силів та гарту потрібних,
Та з ними негайно прийди!,
Виховуй-же лицарів дужих та здібних!,
Прихованих шче віднайди!,

Поклич Яропуда (12) до вежа в гостину,
Зі зброєю в чесніх руках!
І мужности свеї, подвійну частину,
Розвий при народніх квітках..

Збуди Страхопуда (13) з могили,
Щоб рідний свій край визволяв..
Бракує-ж нам дійсної сили,
Бо всіх нас облудник закляв.

Я певний, шчо ти нам сприяїш

---

(9) Творець доброго чину. (10) Прислужник просвіти. (11) Овид пісні.
(12) Овид безошчадного вояки. (13) Страховисько.

І волю до нас приведеш.,
Ти-ж нашу Гаївку тримаїш,
То й силу для нас віднайдеш.,

Я звони в Перуна (14) замовлю!.,
Тебе шчоб зустрінути в нас,
Я співом незнаним промовлю!.,
Нехай-же статкує Пегас!, (15)

Париж, Червінь 1929.

---

(14) Овид грому й ватри. (15) Кін Хорошів, криластий.

На початку було Слово й Слово було в Бога, й Слово
було Богом.

Еванг. Іван.

... Не думають, —
на превеликий жаль, у цьому й полягає причина всякого
лиха, — бо переважність людська не думає.

Берта Зутнер.

Вся наша гідність полягає в думці. Думання під-
вищує нас.

Блез Паскаль.

Дійсними побідниками світа вважаються не триумфатори-
ватажки, а думкарі...

Життя повинно вимірюватися не перейдяним часом,
лишень досконалим здвигом думки.

Джон Лебок.

Давид Теніш

ПРО ДУМКУ (Продовження)

Кожна людина, котра з'явилася на цей світ, на Землю:
повинна думати... після чого вона набуває великості, ціле її
життя змінюється на ліпше; тільки тоді вона витворюється в людину,
поводить себе як людина... Тоді вона також і висловлюється
дорічно, красномовно своєю рідною мовою, с котрою вона вродилась...
Бо так як надшчербляного звона неприємно чути, так і людину,
котра недорічно розмовляє рідною мовою, — прикро слухати!..

Людина це велика недосліжана таємність, — найглибша таємність буття на землі... Думка-ж її це надвища гармонія сполучаніх найліпших струнів буття.

Думка це — сила всім силам на землі... Сила надгорішна, чудова, світла й радісна... Це сила опромінюючого воскресіння з могили темряви...

Достоевский сказав:
«Краса ратує світ!» Яка, ви думаєте, краса?.. Тільки краса думки... — відповім я.

Той-же Достоевский ідучи на каторгу після присуду бідкувався й так висловився: «Як шчо не можливо мені буде писати я загину». А я сказав би, шчо людина, котра не думає вона вже духовно пропала, вмерла, бо не проявила жадного чину свеї думки навіть серед маленького оточеня.

Культ думки, це культ високий, божеський... Бо Думка це — Бог... Ви-ж повинні знати, шчо написано в найбільшій книжці книжок: «На початку було Слово, й Слово було в Бога, й Слово було Богом».

Я числю себе бранцем тільки єдиного війська — віська думки.

Є люди, котрі принесли чи приносять життя своє в офіру за те чи гинше гасло — переконання... Я-ж передношу моє життя тільки для боротьби за всетворчу, вселюдяну думку, за перемогу й панування її на землі... При цбму домовляю: шчо майбутній, опроміяній Україні, кожний, хто заквітчаний назвою людини, має голову й серце; — думатиме дорічно, добролюдно, бо без такої думки нема змістовного життя.

Жиючі без прояву свеї думки схожі на постать, котра зі заплющаніми вочима наближається до провалля... Ця постать неминучо впаде на дно прирви, як-шчо не розплющить вочів...

*) «z» заступає dz; «ž» — dj; «ö» — jo; «i» млоїть попередню шелестівку.

Думка це найдивовижніше з'явище надзораних світів...

Забуті будуть і знехтовані ті, котрі не думали, не проявили, не витворили власної думки на землі.

Люди без прояву думки дорівнюються до дерева без оwoчів, до рослинів без цвіту, до колосків без зерен...

Яка-ж їм вартість? — Ніякої!..

Всі загадковості, таємності та сфінкси життя існують лишень для тих, котрі не знають, не розуміють думки, котрі не думають... Треба неодмінно думати, розпізнавати всевітну думку, тоді витвориться для вас можливість освітитися великим промінням...

Людина робиться творником - генієм лишень розвитком думки... або лишається тупієм - кретенем як шчо не бажала в собі розвитку процесу думання.

ЛІТУРГІЯ ДУШІ ЦЕ — ПРОЯВ ІІ ДУМКИ...

Думка це величезна, безмежна дивовижність — феєрія неба й Бога над нами, межі нами й в глибочині самих нас.

Царство думки найкраще... Гиншого царства не варто й шукати. Лишень у революції думки, для крашчого напрямку згожуюсь я співорудувати, бо в такій революції не проливається людська кров, не допчется самої людини; навпаки, така революція думки — відріжує та й кличе до новітнього, крашчого, радісного життя.

Найжахливіший на землі чин це росповсюжування темряви й зла в людських серцях; думка ж навпаки нищить, розвіває всяке злодійство й темряву... Люди володіючи думкою й опрацюючи її підвищуються до постаті людини, котра з глибокої темряви й безпросвітлости опинилася в яскравій смузі чудового світа.

Думкар це — смолоскіп... Куди б він не з'явився завжди

й скрізь він зі собою вносить світло не лишень словами своїми та поведінням, але й всею своєю постаттю.

Людина, котра не володіє своєю думкою, не повна й закінчена людина, — лишень карікатура на людину, котру наш розум не здібний вьяти на землі.

Весь той жах страхітніх подіїв у минулості гісторії людства полягав у тому, шчо думка не мала можливости розвинутися.

Жити не значить існувати...

Жити — значить думати... бо час думки, ні с чим не порівнюючий час.

Лишень те величне й вічне шчо не дано людині гиншою людиною... Думка не дана людині людиною... Отже таким робом найбільша вона.

Перемогова думка мовить: «Я великий пожадник»... Віддай, присвяти мені себе всенького, тоді лишень одержиш ту красу й силу могутности... Тоді ти відродишся й доростеш до повіня людини.

Завданя думкарів усіх віків та всіх народів: витворити новітну Часівницю еру, проголошуючи царство думки, котру людство знехтувало, не звернувши на неї належної уваги. До цбго часу людство, в переважності, дрімало, часом навіть спало читаючи книжку...

Закувавши думку в книжку, людство кинуло до книгозбірень, чи віддало в архив, а само залишилося, за невеликою кількістю окремників, без прояву думки.

Рай був створаний для людини з умовою, шчо вона буде в нбму жити, розвиватись, думати... й поки людина думала (думка ж її полягала тоді в виконанні закону Творця, котрим заборонялось ушкозєння природи) вона перебувала в раї... Як шчойно вона знехтувала, знедбайливила думку була вона

*) «z» заступає dz; «ž» — dj; «ö» — йо; «і» млоїть попередну шелєстївку.

негайно випроважана на чорну, тернисту землю... Людина знов буде лишень тоді повернута до раю, коли вона розвине та вдосконалить свою думку.

Тільки через думку можна перейти до розуміння правди й засвоїти її в своєму серці...

Найбільший Найдосконаліший, Володіючий повністю всесвітної думки на землі сказав: «Розпізнайте правду, вона й визволить вас».

Я зараз думаю про людину: жалко мені-ж її шчо так понизилась вона... Мрію-ж я про ту людину, котра була створана опромінняною для досконалости... Досконалість її відблискувала з величної, круглої голови її, де панувала думка, котра була приздобою єства її, красою її, котру вона нині проміняла на коротку мізерність.

Думка це сімфонія неба, вищих переступів... Чудовими, підіймаючими, підхоплюючими співзгуками мелодійних, тихозвонних чарів, відгукується вона в душі й серці думаючої людини.. й невідчуваючі всенької цієї всеповершуючої краси негідні носити назви людини.

Я певний шчо майже кожна людина бачила хоч раз у житю своєму появу сонця промінливого ранку...

Темрява розвівається... Гобрій повільно набирає величної барви. Гад і звір чигавший в темряві на житя сунуться й ховаються в свої барліги та в скоти... Всесвіт виблискує своєю красою, сяє й радіє...

Чудодійна дивовижність! Але прояв думки втілення її в душі кожної людини це важніше всякої всесвітної дивовижности.

Людина, котра не спромагається думати не може носити цієї назви. Яку назву їй дати не відомо; в їдному-ж я певний шчо вона не людина.

Отже ясно: в людині нема людини, коли бракує думки. В людині вислонюється людина лишень при першому прояву сили думки.

Обовязок для кожної людини: думати, та ще-й думати людяно. Хто не думає — не людина. Можна й мавпу назвати левом але-ж ніколи з мавпи не буде лева.

Чого це так шчо й нині в ХХ віку трапляється нам бачити людські подиби без проявів облича людини, мов-би в них стерлась душа; це від того, шчо в ціх подибів не відблискує думка на їхніх чолах. Де бракує думки там життя людське не буде тим для чого воно призначано під небом і сонцем.

Короленко сказав: «Людина створана для щастя так, як пташка для літання...» А чи-ж може бути будь яке щастя без думки? Маючі думку спробуйте вивіяти її зі своєї душі... Ви напевно переконайтесь тоді, шчо нема жадного щастя без думки... Щастя без прояву думки ніяк неможливе на землі

Отже ми не повинні нищити в собі вишчого дару думки, через котрий ми можемо досягнути до вишчого світу, де не існує нещасних і нездібників; це можливо навіть тут на землі. Розвинувши свою думку найшов своє щастя на землі.

Якийсь то вчений німецький висловився, шчо фізика має два царства: царство Ейнштейна та царство Максуюля. Я-ж переконаний шчо світ кермується лишень ідним царством думки, під котре підлягають не тільки Максуюль та Ейнштейн але також і всі науковці та думкарі світа.

Гарні й повижчані духовні хвелини переживає людина коли вона призвичаїлась думати: тоді пережвонює та сурмить багатострунна гарпа в її душі. Ціле-ж ество людини рожевіє під сполученням такої гармонійної підойми; життя-ж її перетворюється зі жахливого на радісне, з темного на ясне, зі звірячого на людське... Госанна, Госанна співає тоді раб-людина відчувши в собі повне відрожєня своє!..

«На світ зявилися ми шчооб сонце бачити» — каже поет Бальмонт. Я-же свідчу шчо ми народилися не тільки бачити й любоватися сонцем, але також напевно шчооб неодмінно думати: бо Той, хто нас обдарував життям і всіма клейнодами його

при кінці життя напевно питає нас: як використали ви світло сонця: чи долучили ви до нього світла своєї димки?..

Так само-ж як ви щодня вечора й щодня ранку благайте Таємну Силу: «щоденний наш хліб дай нам!» Так самісенько повинні ви молитися: «Світлом думки наповни ниньки голову мою!» Бо без хліба не має людина фізичного життя, так як без прояву думки немає розумового життя.

Так як ще до збудови сонця вже всесвіт зорів якимось таємним променем, то вчені не повинні боятися занепаду й погаснення сонця, щодня мов-би тоді спинитися всяке життя. Мені передгадують, щодня треба боятися більше занепаду й погаснення думки в людській голові, бо тоді дійсно й катастрофально зникне все, що творить життя.

Думка це незмірність Обдаровника життя, вона-ж бо вислонилась передніше всього світа. Ще в той безмірно далекий час, коли було проголошено: «Най буде світ!» уже думка існувала. Отже світ витворився думкою.

Я вельми люблю й поважаю голову кожної людини для цього й хочу щодня у кожній голові мала переважаюче місце думка. Думка.., най-же слово це палахкотить і світиться в естві кожної людини.

Певна частина світу запевняє, щодня право належить фізичній силі. А я переконаний, щодня право це думка. Права немає, не може мати й ніколи не матиме той, хто не володітиме думкою. В думці лишень і думкою лишень здобуває людина право своє. Бо всяка фізична сила підлягає найперше думці.

Американський багач Форд готує до друку книжку під назвою: «Сила грошей». Навіть і тут вже вислонюється само собою, щодня сила думки більша за всяку гиншу силу. Вже тим самим щодня він пише й передносить себе світові спогадником--писменником, уже те саме переконує, щодня думкар вищий за багача...

*) «2» заступає дз; «ž» — дж; «ö» — йо; «і» мліть попередню шестітку.

щчо думкою більше зробляно та й щче зробится більше за силу гроший. Щчоб написати про будь яку силу треба неодмінно володіти силою думки.

Думка це те чудо, котре показало та й щче невідомо скільки може показати людині невідомостів.

Читав я житїдис Пастора. Дивувався на бго заходи й спостерігання в розшукуванні різних мікробів і винаходів протилежніх засобів для знищення тих мікробів. В мені зародилася грізна думка: бажалося-би знищити в головах моїх крайнів мікроба байдужности та бездумности.

Я не розумію яка подла сила перекурила так людей. Серед тяжкої жорстокости старіх часів, щче далеко до нароження Христа люди лїпше любили думку за людей нашого часу. Пригадаймо Халдею, Єгипет, Грецію, Біблійних пророків, навіть потім дикунсько-легіонерський Рим...

Зараз нема такої поваги та любови до думки. А чого це так?.. Людство змізерніло, повьяло під натиском іднобічної фізично-матеріальної цивілізації. Без прояву й опромінення думки людство носить лишень первісно зоологічний гобраз людини, іднобічний, а не всебічний.

Коли-б знайшовся хтось такий, щчоб зумів згромадитт в товариство всіх магів, філософів, мудреців, поетів, вчених, шукальників чогось вижчого від початку стїта й до нашого часу та спитав-би їх: чим хотїли-б вони володіти в свому житю? Я переконаний, щчо вони-б усі відповіли: — думкою.

В давній давнині існував такий цар — звався він Мідасом — котрий як доторкувався до чогось — обертав це все в золото. Бажав-би я бути новітним Мідасом, але на користь уселюдняної думки, щчоб усе щчо я зачіплю, або до чого тільки не доторкнись воно робилося думкою.

Коли-б не було думки я не хотїв-би жити й коротесенького мента на землі. Бо без володіння думки жадна людина не виконала би свого призначеня, свого посланства на цбму світі.

Людина загорнута, замотана, засліпляна різними темними забобонами, вона перебуває рабом, рабом і рабом завжди, скрізь і в усюму: рабом річий, або рабом людини й оточення. Впізнайте думку, прихиліться до неї й вона визволить вас од всілякого рабства, розбіє й скине з вас всякі пута... Зробіть з вас вільну, гарну, чарівну людину, людину світла й правди, вміючу жити красою, добром у поріднанні зо всіма.

Відрожана думка рівнається з хуртовиною, котра вимітає всяке сміття й порох з душі й серця людини, після чого в людині поновляється життя, даючи нові парости й квіти.

Людина повинна бути самостійна в своїх думках, ціком незалежна від впливу оточення. Вона повинна віддатися сербзній думці, котра зовсім переродить, поновить її, вивітриє з неї непотрібні традиції, заяложені недорічності, дурість, шахрайство та наблизить до світозорої правди, до котрої вона без проводу незалежної думки нездібна підійти. Завдання думки таке: ошляхетнити людину, витворити з неї вільного й радісного думкара:

Великий жаль і невиправляна прикрість буде тому, хто відходячи від земного життя хоч і не скаже то бодай замислитися: «ніколи-ж я нічогоісенько не думав»...

Ті, котрі почали вже розвивати в собі думку, повинні розгорнутися цілковито, бути дійсними спудеями цюго завдання, бути лікувальниками думкою того суспільства, с котрим вони стикаються, бо зіпсуде, пригнобляне, темне, кволе людство потребує не лишень лікування тіла, але й духа через прояв думки.

Цілі народи, держави й окремі люди якщчо вони не володіють приблизною повністю думки вони живуть лишень певну кількість часу, але не вічно... Вічність належить тим, котрі розгорнули в собі всетворчу, всесторонну думку.

Вороги Української нації та її відрожєня, силкуються переконати думающий світ, щчо українці недорослі, нездібні до самочинности, вважаючи наш нарід безпроявною лавою, без провід-

ників, винахідників, без могутніх творників, позбавляніх всілякої мізкової праці, або тіх, шчо вони вважають «інтелігенцією».

Отже все це треба нам обміркувати належним чином і протиставити шчось оцім свідченням. Нам треба напружитись, більше, працювати розумом, розвинути думку, відслонити наш гобрій, виявити всю нашу повну занедбану досіль творчість нашого незміраного народного прояву й переконати наших нехтувальників і байдужників, шчо ми здібні порівнатися з гиншіми творчіми націями.

Бо перед Тим Творцем, котрий покликав нас до житя, ми маймо таке-ж саме рівне право як і гинші, не вважаючи на різногучність мови, на різнацію псіхології, ні на самочинну форму творчости. Для цѳго нам треба перше завсе твердої єдности національно, а не брехні, не наклепу, не распорошаности. Такий великий, кількістю 40 міліоновий народ немає права лишатися й надалі погноєм; він мусить обернутися в краміль і крицю. Якшчо в недалекій прийдешності всѳго цѳго ми не здібні будемо виконати, то магичною рукою світової гісторії будемо викресляні зі соборности народів. Не повинно бути цѳго з нами! Доля мого народу, ѳго безмірні страждання й рани примушують мене свідкувати про це. Я вас кликав і буду кликати невтомно до крашчої долі через прояв і силу думки. Я зявився до вас шчоб величною піснюю думки заспівати вам про наше настаюче світле відрожєня.

Париж. Зимень 1929.

Т. Якимчук

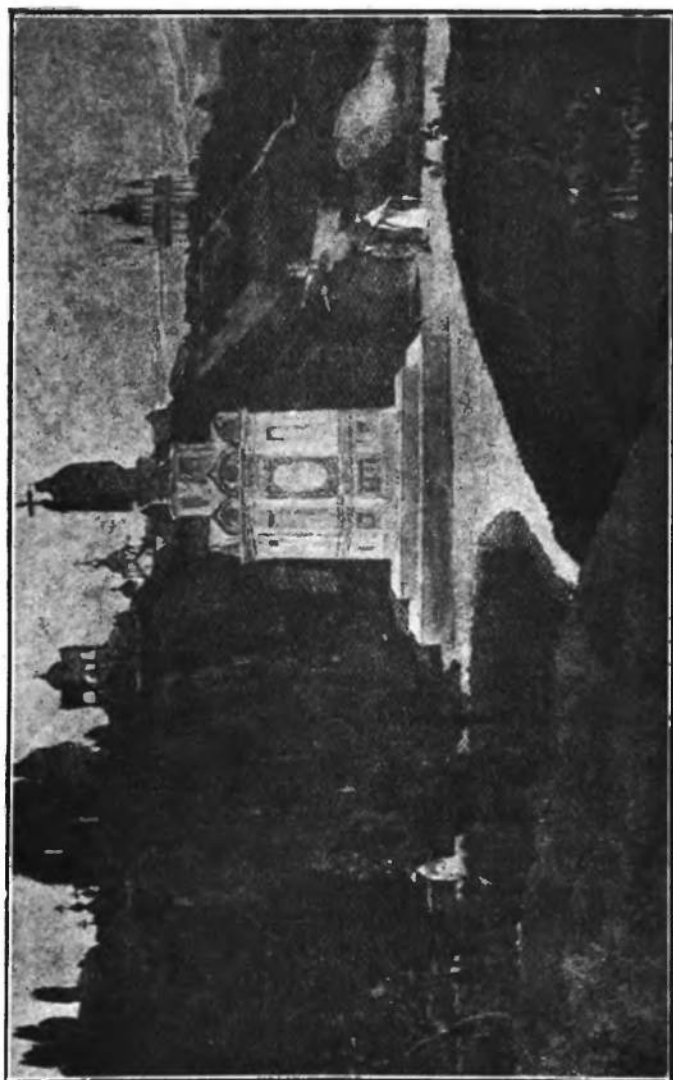
НАД КИВОМ

Чолом тобі, Бранко!, (1) З далекіх просторів
 Я прагну до тебе, під легітний зір,
 Простую невпинно на князівський двір.,
 Я ввесь тут, одвертий, без жадніх докорів ,
 Несу тобі чинно віршованний твір.,

---

(1) Наречєнна в день шлюбу.

Душа моя, мужність і подих щоденний,
В оціх барвокресніх, рушливих рядках.,

Це-ж я назберав їх по рідніх садках.,
Дивуйся: це трай мій; колись був злиденний,
А нині троянди цвітуть по градках.,

Барвінок у мене на любошчі схожий,
 З якого вже сплів я потужні вінки,
 За котрі, напевно, похвалять жінки..
 Цей ряст нині схожий на зір Білобожий!, (2)
 До мене вся молодь зійшлась у танки!,

Торік ще зібрав я Свашок (3) і Приданів; (4)
 Суботниць такж оце відживив,
 Та й з ними вже Посад (5) найвищче розвив.,
 Всі звичаї гожі найкращіх Слав'янів,
 Занедбані паном, я тут відновив..,

На Посаді в мене Дружки (6) та Бояри(7)
 Князів потішають; їх я воскресив
 Та знов на весілля гуртом запросив.,
 Боргаються кобзи, дудки та флюари,
 Бо Світочів (8) наших клявид не вгасив..,

Я віршами славлю таємну Веснянку; (9)
 До неї мій поваб невпинно волів;
 Я з нею вже й шума потрійно заплів..
 Витай-же зі мною цю славну панянку
 Де згуки весняні розбили жалів.,

Купайлиці такж я вірша промовив;
 Це твір Коріфея; (10) рушлива й гнучка, —
 Плете вона втіху для цвіта й стручка.,
 До чемніх нахилів я й гинших підмовив,
 Бо пісня ливадна це волі дочка.,

Я віршом частуюсь у женчика й знички;
 З обжинками разом гуде добробут
 І грайво чергуютє с піснью тут.,
 Напившиє з ними, з ідної кренички,
 Я вгору здіймаюсь, як вільний беркут.,

---

(2) Творець доброчину. (3) Весільні постаті при Нареченному. (4) Весільні постаті, понедільні. (5) Весільне покутя. (6) Весільна постать при Княгині. (7) Весільна постать при Князі. (8) Овид сприяючий просвіті. (9) Овид весняного танку. (10) Перший поет-співець.

Я й досвітки чемні прилюдно віншую,
 Бо ще коли був я в селі, дівтаком,
 То знався тоді вже з їдним мастаком,
 Якого, за чемність, одверто віршую.
 Я всіх тут очищчу й приздоблю вінком.,

Я ще розгортаюсь і просвід гартую.,
 Стрілою сягну ще на буйний Бескід, (11)
 Призволю Трембігу (12) на зробляний слід.,
 До любошчів хатніх я певно простую,
 Де радощчі людям дає Світовід., (13)

Ми сядемо трайно на вишчому рівні.,
 Ввесь посвій Карпатів (14) до тебе сягне,
 «Чолом тобі»!, — скаже, та й пісню стругне!,
 Гуцул, Бойко й Лемко (15) це соняшні живні.,
 З них кожний, для ньеньки, данину сипне!,

Мені не нашкодять гнилі ботокуди. —
 Не споїть байдужний, старий Купірьян.,
 Живця не здолають невдячні прибудуи.,
 Мій просвід розмайний достанется в люди.,
 Бо-ж я переможу халепний бурьян!,

Душа моя нині, це вічна поселя,
 Далеко від зуба невдячних панів,
 То в гаї, то в лузі, то серед ланів,
 Для постатів любіх од Лади (17) й Полеля, (18)
 Чи дійсно для чести народніх синів.,

Я тут їх позвершив чутким проріченням,
 Якого не чув наш пригнобляний крин;
 Та ним заступлю скрізь отрутний полин..

---

(11) Овид Карпатского Хрешчовика. (12) Музичний орудник. (13) Овид найлюдяншої сили; доброго знання. (14) Гори в західній Україні. (15) Парости Українського народу на прикарпаті. (16) Постать Українця-байдужника. (17) Перша жінка на землі, — нам усім праненька. (18) Перший чоловік на землі, — нам усім праненю.

Напій, Роксолянко, (19), мене тим ученням,
Яке мав ще Хорош., ((20) Я також твій син..,

Я хочу, шчоб ти мені грайва вдихнула, —
Щчоб аж дивувався красун-Половій., (21)
Ти знаїш, і чуїш, і бачиш: я твій.,,
Підойма моя шчоб меж люди сягнула.,,
Най каже Киянин про мене: «це свій»!,

* * * *

Вгорни-ж мене в промінь, славутна твердинь.,,
Тобі-ж я, на спомин, трохеї складав
І згуків перлових на рихму додав..
Візьми-ж їх, овидів Дніпрових (22) яскринь,
За те, шчо мій ранок у тебе світав!,

Ти перша для мене красу відслонила.,
С твоїх же трампонів я хисту придбав,
І стежку до зняння крізь мури довбав..
Ти в гусли Дніпрові для мене звонила,
Щчоб я чужаницю на вік занедбав.,

Я в тебе побачив чарину просвітку.,
Всю нинішну творчість я там-же вловив
І духа живого в чутя всиновив.,,
Мені-ж ти вьяснила розмабву квітку,
Щчоб я з нею виріс та в пісню розвив.,,

Я в тебе живучістю серце наповнив;
Єство моє трайний живець освітив,
А в думці, на вічно, зорій загострив.,
Я нині цей посвій ситою доповнив
І нею відроження тут причастив.,

Ти рантухом сяїш для мене, в уяві,
Мов Лада (17) надзірна в рожевому сні,

---

(19) Найкрашча дочка вільного князя. (20) Овид красуна-чоловіка.
(21) Овид стигнучої ниви. (22) Найбільша ріка в Україні.

В проміннях трампону, в дівочій весні..
 Я тішусь тобою при нььчиній славі,
 Звиваючи згуки в шанобні пісні..
 „

В довічному сьйві, на хвилях Стрібога, (23)
 Лечу над тобою, с піснями вгорі,
 В сутінках п'янючих при сонці й зорі.,
 Призволяна чемно нетлінна дорога,
 Бо нею пройшли вже співці й кобзарі..,

Високо сягнувши, с просторів незмірніх,
 Я, мов-би далекий, підхмарний привид,
 Любовно дивлюся на твій краєвид.,
 Напруженням думки, в потугах надмірніх,
 Я свідчу про тебе, мов літний сновид.

Все видко з блакіту: кожнісеньку стежку,
 Всі парости буйні від кожного пня,
 Всі смуги мінливі трайлїтного дня.,
 Сную мої згуки на кожну мережку;
 Вони мене вчують, бо я-ж їм рідня..,

Стоїть Володимир (24) на чемній споруді,
 Та й світить, невпинно, хрестом на Дніпро,
 Вартуючи власне й довічне добро.
 Хрест хилитя мрійно на лицарські груді;
 На них бму зручно, затишно й тепло..,

Він слухає трайність овидів Дніпровіх, —
 Як звони гучніють зо всіх напрямків,
 Як чуїтця клопіт жерелніх струмків,
 Як посвій лунає дівчат чорнобривіх
 Од вічно таємніх, душевніх жвонків..,

Золочані бані радіють одверто;
 Напившись до схочу трівкої луни,
 До сонця й блакіту сміються вони.,

---

(23) Князь-вітер. (24) Честень великому Київському володареві,

Боргаючись вільно, невпинно й уперто,
Буяють і пахнуть хвилясті лани.,

На крилах невтомніх я скрізь посуваюсь;
Пірнаю думками в юнаство палке;
Вертаюся мрійно в дитинство живке;
Таємного співу луною впиваюсь,
Приборкавши серце в воління трівке..

Вдягнувшись, при сонці, в мережку трампонну,
Над людним подолом я в тиші лечу
Й новітню трохею для втіхи сучу.,
Візьми-ж бо на спомин і цю, тихозвонну..
Для тебе-ж її тут окремо й значу.,

Мене, в мому чині, Теплик (25) доганяє;
Мені він сприяє мов сон чарівний;
Дарма, шчо майнув я с кімнати сумний.,
Для мене він чинно красу відслоняє,
Мов приятний речник, мов зір провідний!,

Світи-ж мені щедро, чарівна твердинь,
Щчоб сельник мій любий позбувся біди,
Напившись у мене живої води.,
Чолом тобі, люба моя господинь,,
Красунь,, — цюлую., Здорова ходи!,

Париж, Серпінь 1929. .

(25) Нічний теплий вітер.

*) «з» заступає дз; «ж» — дж; «ю» — йо; «і» млоїть попередню шелестівку.

Ів. П. О.

СИЛА ПІДСОННЯ

Все в природі має форму,
Має вдачу, барву й хист;
Всім дало підсоння норму,
Де на гомін, де на свист.

Творча сила міжнародна
Мусила творити щось
І тим бути світа годна;
Всякий люд придбав чогось.

Кожний, по натурі, вдачі,
Здвигнув прапора собі.,
Десь, якісь, хіба ледачі,
Віддались чужій гурбі.,

Всяк себе найбільше знає, —
Скрізь позначає свій рід,
І про себе влучно дбає, —
Першим любить свій нарід.

Лишень драби, волоцюги,
Малороси та хвирцюги,
Котрі немічно гниють, —
Неприкаяно живуть.

На шчо прапор недорікам?..
Іх до світла-ж не кортить.,,
Бог не дав журби калікам, —
Іхний розум вільно спить.

Волі також їм не треба:
Хліб вони щодня-ж їдять...
Хоч-би й грім валився з неба, —
Без турботи всі седять.,,

* * * *

Я-ж — Українець і Козак;
 Я всюди бачу прапор мій:
 Такий він, як небесний знак:
 Блакитностяжний, золотий!,

Ось кличе він до себе всіх:
 «Я був одвічно ваш клейнод!»,
 Я кличу знов бранців моїх,
 За волю радісну, в поход!,

Під шум побідної сурми
 Зустріне гучно нас Дніпро!,
 При нас Перунові громи
 Відновлять батьківське добро»!.,

* * * *

Настане час, — ми знов під ним
 Згуртуїмось, і з нами враз
 Відродиться весь Дон і Крим;
 Прилучиться Кубань, Кавказ!,

Серпень 1924.

Петро Книш-Слобожанський

В Н О Ч І

Присвячую моїй рідненькій
 Голубонці неньці старенькій.

Дивлюсь я на небо: зірки-ж-бо там сяють,
 І бачуть мій певний присуд.
 Вони й в Україні в цю ніч не вгасають,
 А тішать змордований люд.,

Немов самоцвітні крапки в оксаміті.,
 Пишаючись ревним вогнем, —
 Для ночі з'явилися у гірному світі,
 Й погаснуть під соняшним днем.,

Час викотив також і сонце Козацьке; —
 В надшчербі на гобрій знялось..
 Зірнувши по наше безвідья бурлацьке, —
 Сховалось у хмарі чогось..

Ніхто не мугирив надзірніх просторів,
 Де вічності сяє краса;
 Не славив упир там пекельніх потворів,
 Не втілив хули в небеса.,

Москва-ж і ногою ніде не ступила,
 То й сяє там крижмо святе;
 З отіх самоцвітів брускви не зробила,
 То й небо так пишно цвіте.,

* * * *

Дивлюсь я на небо: тепло-ж там і тихо.,
 Зірки, бачу, сяйвом кіплять.,
 Та вмить в оцій тиші збудилося лихо:
 Під хатою ненька... не сплять...

Не мають спокою: не чутно-ж їм сина..
 Шчо скажуть їм зіроньки ці?..
 Під лихом зігнулись, як тонка лозина,
 Несучи ліхтарню в руці..

— «Чи вернется син мій до мене? — гадають...
 Як тужно без нбого мені»...
 Пригнобляні лихом на присьбу сідають...
 — «Невже-ж там умре в чужині»?...

* * * *

Хоч пізно, — прохання мої посилаю
 До місяця, вітра й зірок;
 Цим віршом я всіх вас уклінно благаю:
 Зробіте для неньки ваш крок.,

На сяйво, думки мої, в тузі наляжте!,
 В ночі нас нішчо не заслонить.,
 О, зіроньки любі: ви неньку розважте.,
 Вам син її в рихму зазвонить!,

Париж, Жовтень 1929.

Іван Карбовський

ДО СТЯГУ

Минула довга ніч віків;
 Ми вже засіяли поля;
 Позбудемося ми й страхів,
 То в нас очиститься й земля.,

Ми чудо-ж бачили: могила
 Зі сну країну пробудила.,
 З неволі встала-ж Україна;
 Під стяг її зійшлась родина.,

Ми, пробудившись зі сну,
 Витали радісно весну.,
 Хіба-ж не чудо в нас було,
 Коли відродження гуло?..

* * * *

Змітаймо глум чужий з народу,
 Бо він марнує нашу вроду!.
 Гонімо зуя на Сібір!.
 Це ворог, кат і бузувір!.!

Не хочу й вільної тюрми
 З її негодами й слізми!.
 Я хочу неба, сонця, зорів
 Та вільних батьківських просторів!.

Небо кличе на відвагу:
 Гей! — до батьківського стягу!
 Він очистить Україну,
 Та зєднає всю родину!

Париж, Зимень 1929.

---

*) «з» заступає дз; «ж» — дж; «ö» — йо; «і» млоїть попередню шелестівку.

ДАВИД ТЕНІИ

ЗАГРАВИ ДУМКИ...

(мої накрески - малюнки)

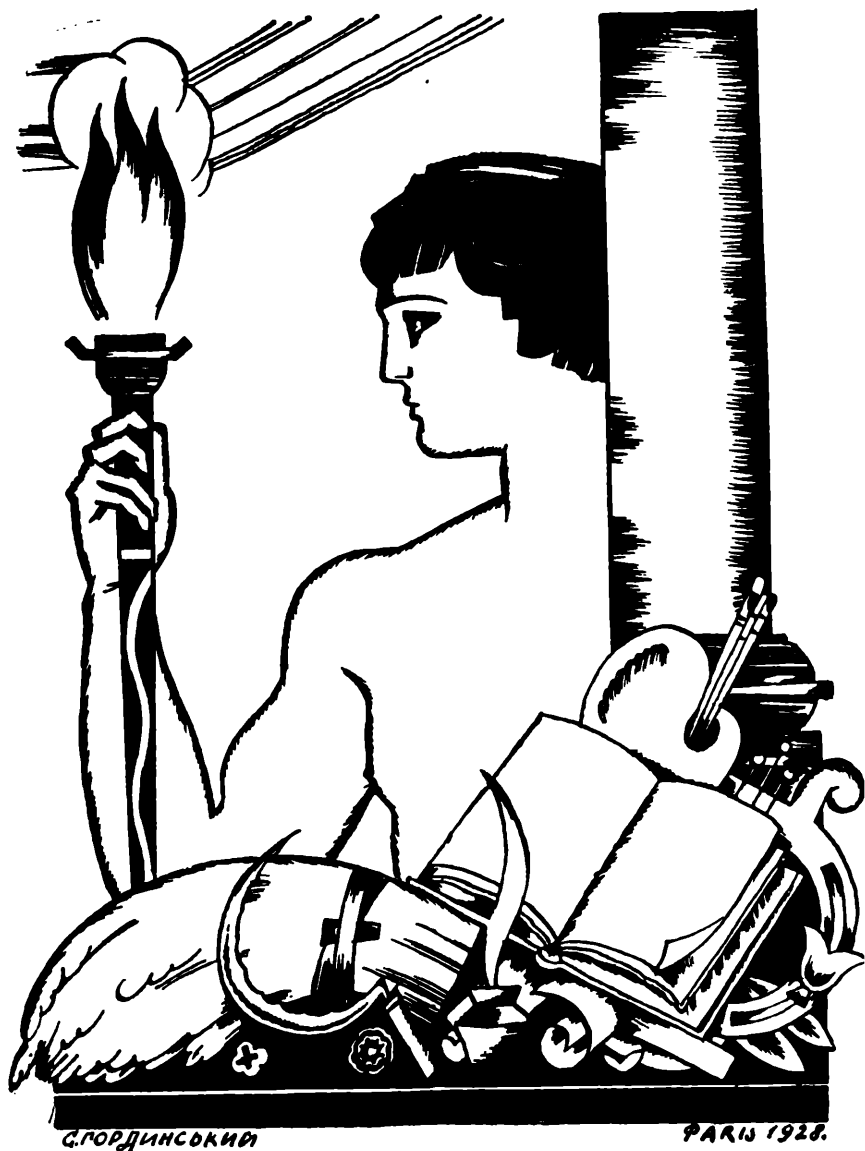
Шчеркелові Костѳві знаному артистові - малярві Болгарської землі на довічний спомин у наших обітуваннях боротьби за вияв думки в людських головах: ти фарбами — а я словами...

Автор.

Передрук без дозволу редакції
«Відблизки думки»
несприятся

Я світло принадне для всіх пропоную.,
До мене прибувніх я світлом шаную.,
При світлі можливо всю темряву збути,
Негду забути й просвітляним бути.,
Зі світлом я в пильму захожу й паную.,
Це світло барвисте всі можуть набути!.

НАД ПРОВАЛЛЯМ...

I.

Все непривабливе, ганебне, плазке, гидке, небезпечне, жакливе має пристановище в нетрах, у безодні, в проваллях... там, де завжди темрява, морок...

Чисте, ласкове, гарне, світле, ясне — кружляє, переслонюється в горі, над нами, на вишчостях... з відкіль досягає до нас теплін, світло, сяйво, надхнення...

Стояв — їдного разу — я на крутій високій горі в Італійських Альпах... День розгорнувся вже над просторами малбвничої краси природи повною своєю промінливістю. Любо було вочам і серцеві... Все в природі співало: пташечки радісно щечбетали мовби снували свої молитовні згуки; дерева надхненно перелистувалися з гучним вітром акордами свеї пісні; різні кущочки, комахки виявляли радощі свого життя лагідним задовольняним гудінням, сурмінням, жумчанням... а чудові мотелики: їх тисячі... більше! непочислите! зродившись зі земніх червачків-плазунчиків, вони відчувши своє таємниче відродження, майнули високо-високо в безмір простору й там легесенько, вільнесенько, перемотуючись, перекидаючись, перегойдуючись бавлючись купалися в сяйві червонозолотніх проміннях сонця й ворушили здається всеньким блакітом неба своєю красобарвістю...

Увесь оцей рій малесеньких створіннів мовби розгортав, виявляв, пишався проявом, здібністю, різноманітністю бажаннів, волі життя, думки... дякуючи за все це Житятворця.

... А там десь далеко-далеко-далеко, куди тільки ледві сягає людска зіниця обвіяні туманними шатами фиміамилися високі гірські гребіння: то жертву для Найвишчого й сонцеві передносили вони... й жертва та була проявом їхньої високої гірської думки...

Всенька перегірна паланка пишалася чудодійством земної приваби півдня, була надзвичайно приздобляна, всенька виблискувала, світилася, перлинилася, сміялася сонцем... Було так незвичайно гарно, чудово, поновляно мов-би то був тільки перший день своєї творчої будови... Земні вчи людини не могли втілити в себе такої дивокраси... бракує слова, німіють згуки, не вистачає струнів шчооб оспівати такий квітуючий краєвид...

Спанілий такою красогарністю в невтямності я ступив кілька кроків наперед... Нараз переді мною величезне провалля... Мої вчи зірнули туди... Провалля було таке глибоке, темрявне шчо мене наскрізь пройняв жах... З відтіль тхнуло смородливостю, дочувалось якесь шипіння чиїгось низинного, безсоняшного, морочного бутя. Хто знає, шчо за бридкі потвори, шчо за гади, чи може й клішчаки згуртувалися там, на дні?.. Певна загибіль тому, хто впав-би в таке провалля...

Над оцим проваллям мрія моя змінилася... Я все забув шчо бачив... Забув сонце, гори, мотеликів, забув навіть, де я знаходжусь... Переді мною — в моїй уяві — повсталала людина зі схожою до такого провалля головою... Хто може вявити — подумав я — шчо за клішчаки, шчо за слизогади плазують і клубкуються в темряві, в безпросвітніх нетрах, на дні... такої голови, куди не досягають відблиски думки?..

... Всяка людська голова без прояву доброї думки, без її сьйва шче страшніша найглибшого провалля, безодні...

II.

ЧОГО ВОНИ ТАКІ ? . .

Думка житить у голові кожної людини, але не кожна людина проявляє свою думку, віддає, присвячує себе думці... Як шчо людина не виконала перед думкою своїх обовязків за життя, то вона повинна буде відповідати за знехтування, збайдуження права й закона її навіть... навіть... після завмерлости голови...

Якогось вечира седів я коло свого стола. Було вже пізно. Седів я писав, думав, мріяв... Думав про те, шчо так тяжко жиється людям на землі... Думав — нашчо людина чинить кривду своему побічниківі. Мріяв і про те, де-б і яким-би робом викресати, роздобути людяности для теперішної людини... Чом при всіх своїх засобах, величезної культури й цивілізації нашого часу людина все-ж таки неспромагаїтся віднайти втрачану, загубляну людяність... і чом не проявляє вона дару sweї думки, добротворчої думки?...

Ніч загорталася в глибочінь, а я седів увесь час, думав, писав, мріяв... Думав і про свій український любий нарид... міркував про надто нещасливу долю бго, про кроваву житбву рану бго... Та так над паперами, тримаючи перо в руці, заснув я над творами-думками моїми...

Дивний сон приснився мені:

...Я десь опинився в невідомому мені світі... Десь далеко-далеко поза земним житям. Стояв я на високій скелі побіч великої ясної Постаті... В далечині навкруги мабрів неполічаний натовп невідоміх статів, творячих зі себе безпроявну лаву... Весь оцей натовп різних націй, народів, расів, мовів, шчо заплодював колись землю, повільно наближався до скелі, простуючи кудись наперед, де він повинен стати перед останнім судом і дати відповідь як перебув він своє призначення на землі...

Передна частина лави складалася зі щасливих, радісних, опромінняних обличів, вони брели в срібно-промінястїх хвилях і кожна голова ясніла таким яскравим світлом перед котрим і сонце ввижалося малозначним... Іхні облича були такі гарновеличні, зоросяїні... вочи їхні виблискували полумям надзрозумілої любови, ласки, чистости... їх неможливо забути!.. ними неможливо налюбоватися... на них не можливо й не заздрити...

Шчо далі, то натовп змінювався на гірше: постаті темніли, знічмлювалися, затрачуваїлися... нарешті в останніх голови були такі чорні-чорні до того шче й пархаті зі струпами й гнійними болячками, облича такі покорчані, покручані, спотворані... Здається вся паскуда й огидливість, всенький жах світа відлюстровувались на них... всі вони були надто худі, мов би то була процесія кістяків і всі чомусь то зі заспільняїмі вочима... Побачивши таке страховинне видовисько я перелякався, не міг

більше дивитися, закрив мої мочи долонями й хутчій приклонився під коліна Ясної Постаті...

... Чого вони такі страшні, покорчані, чорні?.. зі сердешним співчуттям жалісливості спитав я в Ясної Постаті...

З надверхности тихо-тонно-звонним голосом було промовляно: ті голови й облича, котрі бачив ти освітляйними попереду лави, то були ті, котрі живучи на землі розвинули в собі повний дар sweї думки, котрою Я обдаровую кожну людину, посилаючи її на землю... Проявляючи думку — котра є частиною Мене — життя їхне було гарне, сердешне, ясне, змістовне, величне... Ці люди були дійсними Моїми дітьми, вони не знівечили, не розбили в собі подоби Меї... вони весь час боролися на землі с темрявою життя, злодійством... завсіди й скрізь закликали вони суспільство всіх народів у всіх віках до добра, правди, поступу... вказуючи шлях до вишчости... за це палили їх у вогняніх печах, кидали до левинніх ровів, перепилювали пилами, побивали каміннями, напували цікутою, вирізували в них язики, виколювали вочи, стинали голови, гноїли десятками років по смердючих і темніх лѡхах... але вони не збочили... завдяки їм смолоскіп правди завсіди палахкотів у темряві земного життя... от чого зараз вони такі радісні, світлозорі, щчасливі...

Чорні-ж, огидливі с покорчаними головами й спотвораними обличами це — ті, котрі знівечили в собі великий дар думки та вживали її не згідно з Моїм призначенням, пристосовуючи її для власного свавільства, для нікчемности: вони не тільки калічили власну думку, вони навіть пригноблювали, душили й вбивали її в гинших людях... Думка — найбільше щчастя на землі... й той найщчасливіший, хто жиє з проявом думки... отже вони не були щчасливі та ще й в гинших видерали щчастя через те, шчо тамували думку... Ці люди надто брехали в усіх ділянках життя: в навуці, філософії, літературі, малярстві, релігії, теософії, антропософії, маздознанстві й безлічі гинших течіях... вічні слова правди Меї вони тамували, а вдумували свої людські дрібненькі доктрини й запевняли, шчо це лишень єдина правда... вони перекручували, темрявили й плямували все світле, добре, чесне, ясне, зрозуміле... вони спочатку розбили в собі Мій гобраз, Мою подобу, а потім руйнували Ого вже в гинших... вони казали, шчо не всі люди рівні на землі, а для цѡго поділили людство на касти, витворили патріціів і

плебеїв, утворили крипацтво, будували Хинську стіну, Бабілонські мури, до неба високі святині Ваала, висячі садки Семирамиди, екбатани Персії, дивовижні піраміди й сфинкси Єгипта, пантеони й акрополі Геленії, тріумфальні брами, цирки й колізеї Рима, феодальні палаци середновіччя... вони видумували різні негарні мистерії де приносили тисячі звірячих жертвів... ба навіть людських: виривали їхні серця, кидаючи на жертівник і казали народові, шчо Я люблю такі пахошчі... вони провадили довгі-довгі роки війни, проляли антлантїки крови, повбивали сотки мільонів душів, мільярди покалічили... й взагалі робили безліч різного злочину... лишень завдяки їм земля така чудова, гарна й люба планета, цей завітчаний рай перетворювався в правдиве пекло... от чого зараз вони такі чорні, покручані, покорчані, жакливі... все те, шчо робили колись вони гиншим упало зараз на них... а шчо ти бачив їх такими худими це тому, шчо на землі занадто, через край бенкетували, тоді як були такі, шчо перед ними вмєрали з голоду... і — зі засліпляними вочима, через те, шчо виточили вони моря слбзів с чужіх вочий...

Я вдруге припав до колїнів Ясної Постатї, благаючи: відпусти мене негайно на землю, туди, на низ: я повинен попередити всіх зоставшихся шче на землі про те, шчо бачив тут я... Це-ж неможливо шчо би решта постатів меї подоби — коли настане година — прийшла сюди, на цей останний суд такими, чорними, спотвораними, огидливими... Надїли мене можлистю виконати таке посланство...

— Рушай!.. — почув я. На цбму я й прокинувся...

III.

ПІСНЯ ПЕРЕМОГИ...

(в двох відділах)

Відділ перший

Страховинно й жакливо було-б тоді на землі, коли-б тут неперемагала... й неперемогла-би думка...

Дика пустеля в Обітованій землі... Скеля перевищчує скелю... На найвижчій з них стоїть Радїйна Постать у білому

хітоні... Ліворуч зігнувшись улесливо, мов-би потворна спокуса підлашчується з добротливою присмішкою до непохибної Радійної Постати друга постать Темної Сили...

... Вкоронований злодійством, всесвітною брехнію, підступом, наклепом Темна Сила, цей могутній нинішній магнат, володар, навіть божок, для певної верстви цюго світа, спровадив його на самий шпиль високої скелі, з відкіль відслонив, розгортав і показував перед Ним усі пишні володарства земної сили, влади, слави, насолоди з їхніми привабливими принадами зі всіма можливими розкошами, переслонюючи всенькій цей краєвид казковим серпанком блакитної далечини...

Бачиш?.. Пильніше вдивляйся!.. Хіба Тебе це не зацікавить? Дивися... це-ж найцінніший скарб і найбільша принада для людства на землі... Нічого гиншого нема дорівнюючого цюму... Тільки найшчасливіші цюго світа можуть завсіди любоватись, ба навіть необмежно користуватись до схочу такими чудороскошами...

Царства, сили, слави, володінням багатства, поваги диктаторства, та панування над людськими душами всюго цюго-ж так невимовно жадають довічно люди... й чого тільки не роблять вони, шчо-б допаятись і володіти, як шчо не цілим усим то хоч відпадинками його... А Ти також син людський!.. Неправда?.. І божок темряви переконано говорив далі: всі царства, котрі Тобі зараз показую я — все це моє: від початку світа й понині повноправно володію я цим скарбом, обдаровуючи прилюблянців моїх... Чуїш?..

У цей час, як раз тепер нікого нема в мене кому-б я міг все це доручити, все це віддати для його повного володіння, насолоди... Тобі... лишень Тобі їдному негайно даю все це... Ти поступись тільки єдиним, малесеньким, безвартосним: Ти згодься тільки вклонитися мені та шепни Своє відречення від того, шчо прийшов Ти на цю землю віродити, вратувати, вдосконалити людство: духом і вогнем думки, слова...

Шчо?.. Нехочиш?.. Незгожуїся?.. Темна Сила пробувала шче шось лепетати, вона вишкірилась, забігла до Нюго з другого боку, але Він прорік: «відійди!» Гаразд... Я відійду... Ти стійкий... Ти переміг... Але Ти шче побачиш мою заповзятую протилежність на землі... Ти шче затишиш мою роботу... с Твоїми послідовниками: будь певний: Я зумію запаморочити

їхний земляний розум... вони будуть прозиватись Твоїм Найменням, але-ж їхні душі належатимуть мені... Хіба шчо пишайся Самотний Твею вишчістю: дійсніх послїдовників заледві чи буде багацько в Тебе... Зловістно розлючаний Спокусник, відходячи показав рукою в протилежний бік і сказав: а тепер дивися!.. З далекої хмурнини, мов-би с хмарів виринала гора всесвітної скорботи... Але й всесвітнього вратування: Череп — Кальвар — Голгота... й хрест зі закровавляніми раменами...

... Невклонився Він... Всі спокуси земні від Себе відсахнув... Зостався непохибним переможцем... Своє посланство, Своє призначення виконав: всесвіт зродив і вратував: духом — вогнем — словом !..

... Надзрозумілі страждання... Муки креста... Вінок с колючіх тернів... Жовч-гоцет... Глуmlinня камінного натовпу й біль розіп'ята...

Череп — Кальвар — Голгота... але з визволяючою всіх думкою й Великоднем Воскресіння замість володіння матеріальними царствами - скарбами світа в тимчасовому напої — за котріми смерть і вічна ніч...

... І на протязі всіх віків гісторії землі лунатиме пісня Госанна Переможцеві... Найбільшому духом і вогнем думки Свеї...

Париж, Студень 1929 р.

(Другий відділ у наступному зошитові)

*) «z» заступає dz; «ž» — dj; «ö» — jo; «і» млоїть попередню шелестівку.

Т. Якимчук.

ДЛЯ ПЕВНОГО ТРАЮ

Шлю всім, для початку року,
Сніп євшану, мнятки и рути!,
Де ці рясти квіта вродять, —
Люди там здорові ходять,
Весело житя проводять,
Пьючи забутя нівроку.,
Всюди-ж так повинно бути..

Щче пришлю, таємно, дроку,
Та хвилівника й цікути...
Ражу все зварити разом
Під отрутим перелазом
І присмакувати плазом...
Треба стратити мороку;
Треба-ж Яропуда збути...

Сперечатись тутки годі:
Дивлячися всі жахались,
Як поганці збиткувались,
Як зневажливо доптались
На Полелбвому роді,
Бруд посіявши в народі...

Ждучи траю похідного, —
Шлю завзята всій молоді!,
Поступ неня досвідного,
Шума гримне побідного.,
Вех сконає на холоді!,

Ставте дітям торну віху.,
При потужності нордоза,
Ражу розвівати з воза
Рештки труйного наркоза..
Матимемо спільну втіху..

Париж, Студень 1929.

Іван Карбовський

НАДІЄЮ ГУЧНО КРІПИСЬ,...

Щче в рідному краї по людях журба;
Щче буйбіда гнобить людей;
В жалобі калина, смутненька й верба;
Чергуїтса стогін з грудий..

Збиткуїтса з людом і кашель сухий;
Негода хаверу темняжить;
А покруч, немов-би бутяга глухий,
На серці народному тяжить..

Боргуйся-ж, мій люде: на діл не впади,
Бо трудно під нечистю встати...
Я-ж Пуда покличу таємно з води,
Щчоб викрутив нелюба с хати.

Сполочані кровію буйні степи
Позвершатса духом тїтаном..,
Не хочу-ж я чути: «козаче, терпи»...
Сам хочу скрізь бути вже паном!..

Готуймось... а лихo в безодню впаде...
Козак-же монголам не жура...
Всіх Ненька пригорне й житя віднайде..,
Гучнітима вільно бандура!.,

Бадорся, приборканий краю,.
Виховуй тїтана в собі...
Я також призволюсь до траю,
Бо дух мій жиє в боротьбі,..

Як десь похитнеся в колїнах, —
Надією гучно кріпись,..
А в тяжких, у бої, хвелинах, —
Невтомним і буйним робись!.,

Париж, Студень 1929.

Клим Соколик

МОІМ КРАЯНАМ

Колись дійсно в Україні
 Наші предки були вільні:
 Старшина-ж і козаки
 Були певні свояки.,

Всі вони в належній згоді,
 Чи то в хаті, чи в поході,
 Про загальну волю дбали;
 Й Україну нам придбали;

Своїм правнукам хатину,
 Цю-ж-бо нинішну руїну,
 Щоб вони в ній статкували
 Й славних предків споминали;

А вони й не хочуть знати,
 Що це-ж їхна рідна мати,
 Що родила-ж їх на світ...
 Ось який від них привіт:

Як побув який в столиці,
 Та придбав собі петлиці, —
 З мови рідної глузує,
 З батька й матери кепкує...

Навіть кривить свою вроду,
 Що вже він якогось роду...
 От і жди від них добра ти,
 Чого варті супостати...

* * * *

Гей: налий нам по чарці!,
 Поки риють наші свині,
 То ми випім, потанцюім,
 Та с поганців покепкуім!,

Так, як чуїш; а шчо зробиш...
 Де-ж правду подіти...
 Чарку пипіш то й промовиш,
 Які в кого діти

Вибачайте, громодяни:
 Когось може вразив?..
 Так співали, бачте, п'яні;
 Я лишень підплазив..»

* * * *

Треба-ж нам усім цю справу
 Визнавати за цікаву,
 За користну для всіх нас:
 Ось я сівши туї на лаву
 Знов міркую в вільний час:

Ідна земля, для всіх-же мати,
 Ну чом-же дітям не придбати
 Братерських, певніх, любіх мрій?..
 Це навіть соромно й сказати:
 Полізли знов навмисно в гній!..

Та шче й пишаються собою,
 Дарма, шчо череп повний гною...
 Та й гонору, мов славний грець..,
 Не чваньтесь вашою пихою,
 Бо вас нехають під овець..,

З вас трічи крають, обдерають;
 І хазурі (1) про вас не дбають..,
 А ви, байдужні, мовчите
 Та нишчечком, як це всі знають,
 Самі шчось цупите за те!

Деріт-же ви стару, шершаву!
 Мордуйте пирхаву, кістляву!
 Новітна-ж певно наросте
 Трівка, добірна, шче й на славу
 До мозку жилами вросте!,

Тоді шчось вибухне на диво!..
 Цікаво-б глянути й на жниво,
 Ба й на колючі стовбури!..
 Вирошчуй-же, народна ниво,
 Жита дородні й пшениці!..

---

(1) Юдеї.

Нехай-же вітер повіває
 Та всюди ниву розвиває,
 Щоб і вродилась царина.,
 Звідтіль-же певно залунає
 Давно бажана новина.,

* * * *

Гей, панове, схаменітся
 Кого люди лають!
 До народу привернітся,
 Де всіх привитають!

Відцурайтеся ви гною,
 Блекоти, принади
 Та готуйтеся меж собою
 До святої ради!.

Не надійтеся ні на кого
 В будованні хати!
 Чужинець прийде для того,
 Щоб для себе взяти..

В єдності в нас буде сила, —
 В боротьбі подуга!
 Побік шаблі блиснуть вила,
 Чересло від плуга!

Але всі гуртом на герці
 Станьмо́ протів ката,
 Всюди маючи на серці
 Краянина, брата!

Шануйтеся-ж, брати мої, —
 Ненька буде в хаті.,,
 Братайтеся, любіт її, —
 Будемо-ж на святі!.,

Коб її ми всі любили
 В тій лихій годині, —
 По чужині-б не ходили
 Бурлаками нині...

Кліші-су-буа, Січень 1929,

ПОСЛАНСТВО ЖИТЯ

про тих, котрі вдосконалювали людство.

Неповинно минути й жадного дня, в який недодано було-б, хоч будь якої риси зі спостереженів.

Апелес.

Ми не повинні перебувати без праці, в той час як гинші працюють. Як шчо ми не працюємо, ми не заслуговуємо права на почесність і повагу суспільства.

Смайльс.

Той, хто не працює повинен підлягати судові.

Солон.

Людина бідна не через те, шчо нічого не мав, а лишень через те, шчо не працює.

Монтескіо.

Лїнива людина, чи людина, в котрій нема жадної мети в житю, ніколи не досягає до довгого віку.

Проф. Бойд Лейнард.

Без праці люди не можуть витримати життя на землі.

Драгоманів.

Той, хто переконує, шчо можливо зробити шчось без праці — дурисвіт.

Франклін.

Геній — творник межи людьми вислонюється 2 відсотками дару природного та 98 відсотками праці.

Едїсон.

Житя людини можна порівняти зі залізом: воно блищить як шчо користуються ним і гиржавіє лежучи без жадного вжитку.

Катон.

Лїнива людина не користна для мети Божества й людей, як і вмерша людина.

Тейлор.

Шляхетне людске серце повинно з призиством відноситись до життя схожого з існуванням трутня, хробака чи навіть акули.

Ісаак Бароу.

Покидаючи цей світ ми повинні чимось його приздобити, шчо-би він був крашчий за той, в який ми ввійшли.

Будь користним, або вми!

Раушенбуш.

Всі галузі науки містества, пісменства, поступу та відродження, все те велике, чудове й визначне, котрим зараз ми жиємо, тішимось, пишаємось і користуємось, шчо виплекало в нас натуру, добре бажання, жадання крашчого, величного, шчо нераз рівнозначно бурунові зворушувало, хвилювало, підіймало нашу душу, запалювало наші серця, приваблювало наші мрійні вочи, надавало жаги прагненням до чогось недосяжного, спровадило де-кого з нас на гарно-людяний шлях самовдосконалення, роспізнання краси й добра та піднесло вартість людського життя над усе земне. Коротко кажучи все те, чим уквітчався культурно-духовний світ, все це наслідки перейдяної праці великих людей, незабутніх працьовників — праці надзвичайної, неймовірної ба навіть і невтямляної нами.

За таку дармову та недоціняну спадщину, ми повинні бути безмежно вдячні людям — котрі коло всього цього приклали багацько заповзятої праці, котрі все це вдосконалювали для придешности, кожне покоління великих людей — незабутніх працьовників, котре світоглядно відчувало мету свого-ж існування додавало надпосильну данину для світової скарбниці знання. Найкраще про це вимовився Бетховен: «Я не маю відваги відійти з цього світа передніше поки я не виконаю всього того, на шчо почуваю себе здібним». Або як пррсьвідував другий світознавний муж Ціцерон: «Я не жалкую, шчо родився в цьому земному світі, та прожив певну частину часу, бо жив я так, після чого маю причину запевняти, шчо був для нього до певної міри користним».

Знання й творчість у всіх віках минулих при всіх переступах завжди двигало людським життям. Не нагребляні вали, не нагромазані купи золота, та й не матеріальне забезпечення, лишень думка, розум, творчість людська вважаїться справжнім орудувачем, двигуном і дійсно коштовною вартістю нашої планети. Отже лишень розумові працьовники вьявляють зі себе стійку шляхту праці; лишень їм запонадникам у цьому напрямку світ повинен бути вдячний за поступ, відродження, вдосконалення.

Розумові працьовники - творники визначні люди в суспільствах, люди витривалі в усіх відносинах... Це надхненні пророки, провідники, шляховказники для людства... Іхні проречення це

---

*) «z» заступає dz; «ž» — dj; «ö» — jo; «і» млоїть попередню шелестівку.

палкучий вогонь-фиміам, котрий запалює, перепалює, очищує та запахощує людські серця... Вони нагадують мізерній гурмі, порожньому, бондючному суспільству, котре трапило в запліснявілий намул власного життя й там загрузло, про їхню силу котрої недорічники невідчувають і чиї вочи не бачуть краси, про могутність їхнього людського духа, вказують на шляхи вічних, невмерущих ідеалів, стоять на чолі свого віку, розширюють світогляд своєї доби ведуть громадянство, загал вперед, далі, вужче... Такі велитні лицарі, мужі це безкорисні працівники, котрі не прагнуть ні до нагороди, ні до слави (бо нагороду вважають вони смітям, а славу сіном для гудівлі худобини в людині), осміявши всі блискучі цяцки безвартісні... Вони присвятили все своє життя для перемоги та перемог думки, розуму, творчости, духа над темрявою, пліснявою, жахом і ганьбою...

Нема жадної потреби присутнювати десь на спірітичних викликах духів давно відійшовших од цього світа творників-геніїв, це зайва річ, бо кожний розумний працівник сьогочасности відчуває присутність духа великих небожчиків не вважаючи на тисячолітню віддаляність. Для розумної праці не існує простору, виміру часу... Гомер — Арістотель; Данте — Шекспір; Кеплер — Галілей; Котляревський — Гюґо; Драгоманів — Франко хіба не присутнюють разом з нами в наших уявах і чи не керують зараз нами?..

Отже великі люди, котрі відчували зміст існування свого в праці, весь час турбувались і досягали до надхнення творчої сили. Кон — arena праці ввижалась їм таким величезним, а людське життя було таке коротесеньке, шчо вони не марнували жадної хвилиночки для здобуття бажаних наслідків:

«*La vie est trop courte pour être petite.*» *Andrée Morois.*

«Життя занадто коротке, шчо би бути дрібязковим». **Моруа.**

Праця вважалась ними за кінечну потребу, ба навіть за найбільше щастя, завдяки котрому вони збагатили й опромінили людство, зоставшись вічними метеорами духа, приваблюючи на протязі віків здивовані наші облича й думки. Жити розуміється ворухитись, працювати, творити, пристосовувати, вдосконалювати; взагалі бути живим, а не лежнєм і лінюхом, бо лишень заповзятість і працьовитість виковують нас дужими,

веселіми й щасливими. Лїнь гірше псує, руйнує й надшчерблює людину як гиржа залїзо; вона приводить людину до кволости, до втрати житївої сили. Млява, розлїзла, ростяпувата, ростелепувата, хамуловата людина непомітно зникає зі шляху житївого; мов би й неїснувала вона, бо не спричиналась нї до чого змістовного, путяшчого...

Сумно й прикро тратиться щоденне житя того, хто не користується, не тішиться й не насоложується тїми гарними здобутками, на котрі спромоглися думкарі, коріфеї містества, хто не читає нічого великовартїсного, не має запасу власнїх думок, ясных спогадів про те, шчо за пролинутий час радїсного зробляно, шчо доброго перехвилївано, за шчо, за яку мрію страждано... Моторошно навіть подумати: дорогий час минає, молодечї роки зникають без жаднїх спогадів, на повернення котрїх не може бути нїякої надїї, як шчо нічого гарного не придбано.

Праця. Праця творить чудо, дивовижу на землї. Праця цілком змінила кругобїг землї й вона-ж перегиначила людину. Вьявіт собі чим була-б людина, коли-б вона нездїбна була працювати? Це-б то працювати — творити, винаходити, поліпшувати... Звідцїль певний висновок: всенька мета людського існування творча праця. Найвладнїше наймення, вїнчаюче людину це — працївник; найогидливїша-ж назва це — дармоїд, нероба, лїнюх, смоктун... Праця приздоба й честь людини й нинї дійсно настав уже той час, шчо-б це конче зрозумїти. В рїзних напрямках людського житя праця зостається вїчним двигуном. Досить подивитись який поступ зробила сьогочасна технїка: залїзниця, пароплав, самохїд, лїтак, електричнїсть... гобрїй-же її спромоги в прийдешностї незміранїй навіть уявою. Або перелиньмо тепер в духовну творчїсть людства: загляньмо в старо-старбдавнину рїзних народів, в їхнї релїгїйнї таємностї: Гиндусів, Халдеїв, Египту, Бабїлону, Картагени, Геленїї—Елади... Потїм початок і розквіт філософїї, моральности, гуманности; поява скульптури, малярства, театральне містество, красне мастацьке письменство, досконална гармонїя музики; сила й могутнїсть думки в рїзнобарвїх фарбах... все це коштувало великим працївникам неймовірної працї, настїрливого шукання, невтомного напружування всїх своїх переплїток-фїбрів душї й мозку.

Отже видко, шчо на протязі цілої низки вїків гїсторичного житя людства лїпшї люди, посланцї, чи покликальники-місто-

нери завжди невтомно працювали самі та закликали й підбадьорували, підохочували гинших до невтомної праці, щоб розвинути людину в її належному напрямку вдосконалення, визволити її з нетрів, у котрих вона блукала й блукає та показати їй промінливий шлях краснолюдности й цілковитого зрозуміння повного значіння свого наймення.

Сбгочасно, в наші дні, в нашу добу, коли цілий світ зі своїм життям має надмірну потребу в людях чесних, дужих, завзятих з непогасаючим запалом невтомної праці для відбудови зруйнованого фізичного й морального жита після безглуздої, людотратної війни зо всіма її сумними наслідками, лишень ідучи стежками великих покажчиків, до вселюдської згоди, спокію через творчу працю, ми зуміємо викресати й продовжувати в собі цей запал.

Арістотель — славетний філософ найдавнішої Геленії відносився до своєї праці з великою ретельністю, вимагав від самого себе найбільше праці, а також і від тих, котрі мали з ним наукові стосунки.

Олександр Македонський відомий в давнині своїми здібностями й незломною завзятістю все це придбав від Арістотеля, котрий був його вчителєм.

Аріосто — поет, написавши свій знанний твір, «Орlando Геріозо», на протязі десятих років старано й щодня виправляв його та вдосконалював, завсіди вважаючи що він ще чогось не доробив.

Анжелї - Мікель — славетний сницарник (скульптор) італійський володів невпинними прагненнями до праці. Привчаючи всіх до праці, він кожному скрізь говорив: праця конче потрібна, навіть необхідна для здоровля. Відданий своїм словам він був безнастанно коло роботи, відпочивав випадково в перервах праці навіть часто в ночі вставав і продовжував незакінчану роботу. Не можучи ходити на старості, він казав возити себе до Бельведеру, де втішався, дивлячися на сницарність, це-б то на здобутки своєї та гинших людей праці. Втративши свій зір він відчував велике задоволення дотикатися пястерницями до буванів, що — як він казав — це відвертало його від розпачу в нездібності вже більше працювати.

Альф'єрі — поет, сливе, шчо ніколи не кидав своєї літературної праці, навіть і при руйнуючих ґо підступах підагри.

Архимед — відомий цілому світові вчений, був убитий в час праці безобачним жоміром при захопленю міста Сіракузів чуженецьким війском. Архимед, накреслюючи свої геометричні везерунки на вуличному піску, так віддався ретельно своїй праці, шчо забув навіть про небеспеку ворожого натиску на рідне місто.

Бекон — англійський філософ. Про нґо розповідають, шчо він мов-би створаний був з рухливостів і бажання до навукової праці. Він завсіди знаходився коло праці, втоми не відчував ніколи й ніколи не марнував часу свого житя.

Бредлей — котрого Ньютон назвав: «визначнішим астрономом Європи» продовжував невпинні спостереження за небесніми світлами - планетами до сімидесяти-річного віку свого житя. Досліди-ж ґо праці визнаються вельми вартосніми.

Бокль Томас — працював більше дваццяти років, пишуци «Гісторію Англійської цивілізації»; лишень коли-не-коли виходив зі свого житла для проходки та купівлі часописів. В триццять років свого віку він читав девятнайццатома мовами; сімома-ж мовами він володів цілком вільно. За свій вік він перечитав і перегорнув дваццять дві тисячі книжок, котрі доповнювали ґо книгозбірню. Здається просто неймовірним, шчо можна працювати с таким напруженням.

Бетховен — завжди й невпинно працював, гармонізуючи в вишчому значинні свої музичні твори. Втративши найпотрібніший для музики дар слуха, вже глухий він не занежав свого завдання перед світом і в цю добу скомпонував найвизначніші свої твори: «Фіделіо» й «Прометей».

Бетховен висловився про посланство житя так: «Я не маю права відійти з оцґо світа передніше, поки я не виконаю всґо того, до чого почуваю себе здібним».

Бокачіо Джіовані — в найперших роках своєї свідомости людини відчув у собі невпинний повад до праці. Свею невтомністю та завзятістю він перевищив учителя свого Петрарка. Треба було неймовірно напруженої праці, шчо-би створити при тодішніх умовах пісменника, при політичній боротьбі, котра тоді розгорнулася в Італії та при різних пошестях недуги, шчо-

би переднести світові таку велику, земну комедію: «Декамерон», цбо самоцвіта Італлійскої прози. Бокачіо ніколи не седів без праці, він багацько подорожував, прислухався до розмови свого народу, придився до звичаїв його, спостерігав усе, відчував і приймав у своїй поселі вчених, розшукував і зберав різні рукописи, проводячи цілі доби по книгозбірнях. Бокачіо яко перший гуманник, навіть батько гуманности, зрозумів і свідкував своїми творами, шчо земне життя людини незміраний океан насолоди, боротьби, кон прилюдної праці, муків і болю, прагнення до добра, правди й краси.

Бетлер — більше двацяти років опрацював «Аналогію» свою. Він писав, багацько разів переробляв, висвітлював у різних напрямках кожне слово, кожне речення поки думка його не викрешталювалась ясністю, розумністю.

Петро Книш Слоб.

ТАМ Я... ТУДИ...

Сежу в задумі нерозважній,
 В чужому краї, в самоті;
 Не там, де чутно пісню рідну,
 Де пташечка зірницю східну
 Співає влюбому буті;
 Не в красній думі недосажній;
 Не там, де в добі повноважній
 Дніпро бушує в забуті;..
 Не там, де дідівська могила
 Козацьких духів обновила...

.....

В чужому краї, забутий всіма,
 Де мова скрізь чужа бренчить,
 Недоля-ж відьмою сичить; —
 В природі літо, — на серці зима..

*) «з» заступає дз; «ж» — дж; «ö» — йо; «і» млоїть попередну шелестівку.

Байдужний час мене лишив
 На довгий глум і це прирік,
 А темний дух до пня пришив..
 Невже-ж отак на цілий вік?..

Хіба-ж я недовільний чути
 Дніпра й порогів гомонкіх?
 Хіба-ж я там не вмів здобути
 Розгону й радости звінкіх?..

Невже-ж я в немочі загину,
 На зимній чужині звалюсь
 І вдома, там, не помолюсь,
 Присівши хоч-би на ворину?..

Зірниця крашчого не знає,
 На всьому світі, по мій край..,
 Мене там ненька споминає..
 Вернися-ж, волб... не карай!..

Я там родився, там я зріс;
 Не прагнув я кудись до втечи..
 То вільний дух мене поніс
 І хрест упав мені на плечи.

Гартуйже знов мене до здвигу!
 Дарма, шчо десь я довго був..
 Піду в мороз, піду в одлигу!..
 Я тут нічого не забув..

Моє незвихнуте завзятя —
 До всіх засобів прилучу!,
 На заклик вільного багатя —
 На буйніх крилах полечу!,,

Париж, Падолист 1929.

*) «z» заступає dz; «ž» — dj; «ö» — йо; «і» млять попередню шелестівку.

Т. Якимчук.

ЦЮПАКИ

Відживляючі соняшні проміння, першого весняного місяця, виблискувалися в лимані річки Росі та гойдалися на маленьких її хвилях, випадково, здіймаючіхся при раптовому вихоплюванні з води вудки. Трава зеленілася навкола; верболози й яворі щойно розвивали перші листочки свого майбутнього квіту. Зайворонок невтомно щебетав і бренькіт його золотої струни часом примушував хлопця самотного відсахнути свої очі від води та дивитися в блакіт. — Данило-о, гей! — прогучнів альтовий голос. — Агов-гов! — почувась відповідь. А шчо, дається на підман рибка?.. — захапався розмовою задихавшийся хлопчак п'ятнайцяти річного віку, з ворушливим, привабливим обличам. — Атож... — відповів Данило. Навіть добре дається: ось не вельми довго-ж я маю, а вже маю п'ятох пліток, навіть чільненьких та три линки також не з вівсюшок; оце був зачіпився й габелок, але вельми дрібний, то я кинув його — нехай підростає на клечальний тиждень. Бери цих вісьмох та неси до дому, нехай вуйкіня тельбушать їх на вечеру поки-шчо. Маю надію підманути шче більше; доба й година цьому сприяють. Хлопчак загорнув цю здобич у ганчірку, прикрив полою жупанини й побіг на всіх вітрилах в напрямку звіткіль прийшов. Данило знов потягнув на суходіл вудку: на цей раз йому трапився вельми чільний чехонь, котрий дуже пручався в воді, трохи-шчо вудки не порвав. Нараз почувся здалеки спів дівочої челяді. Данило почув слова й мелод Воротара; це перший весняний славень, котрим починається весняна співоча доба завжди.

Та вже тепер можуть вони співати безпечніше — думав Данило про дівчат: всі вже відбули сповідь і причастя; в гиншому разі вони не гукали-б так голосно, бо почув-би парох і хотів-би довідатися котрі це дівчата співають на вулиці в піст; а в час їхньої сповіди покарав-би окремішно: поставив-би на коліна перед віттарем та шче й додав-би в п'ястерниці величезну, важку книгу, шчоб тримала над своєю головою цілу годину.

Лихий наш парох і присікуватий, особливо в часі посту; напевно питатиметься в титара й паламара чиї це дівчата співають Ниньки вже вербна неділя, за тиждень Великдень. Вони вже всі також відбули сповідь; оце вранці причащалися всі школярі. Вчора, перед полуднем їх увільняно зі школи на два тижні. Двокласовці багацько розумніші за шушварків інокласовців; хто-ж це бачив де таке безглуздя: свяченою вербою бити жидівку... Цим-же позначилися хованці інокласової школи... Ет, шушварки та й годі... Учитель їхньої школи також неприкаяний.. Шчо-ж, Ярохін, так і лишився ним.. Я-ж не належуся до вихованців ого школи.. Чи має він право цвіркати мені, шчо твій батько знехтував святу віру; перехибнувся до штунди; не сповідається, не причащається та шче й гиншіх підмовляє на це проступство. Мене він прозвав «штундиком-пундиком» і нині всі дурні мені докучають оцим реченням при першій слушній нагоді; а таких дурнів, як москаль Ярохін у нашому містечку начислится певна кількість, а може й переважність населення. Учитель нашої, двокласової школи, ніколи мені не цвіркнув цим, а ця паскуда заєдно, при людях, навіть у церкві на криласі, в слушну хвєлину, цвенькає тобі «штундик-пундик»; а хіба-ж я кепсько співаю чи шчо?.. На речення нашого вчителя про мене, в Хрестопоклонну неділю: знайте, шчо в моїй школі це перший здібник на всіх ділянках науки, він усміхнувся та й сказав: звичайно, штундики здібніші та розумніші за гиншіх., — Вельми можливо, шчо в вашому реченні маїтся частинка правди... — відповів наш учитель Павло Підгайченко. По цій перемовці вони мов-би погнівались; але-ж Ярохін мені ввижаїтся неприкаяним. Як - шчо він шче коли скаже шчось на мене, чи на тата, то я покину крилас і не співатиму в церкві, — думав далі Данило. Хлопець росхвилювався й навіть не бачив коли поплавці двох вудочок сховалися в воду; він потягнув ідну з води з дородним ляшчем; потягнув другу зі шче більшим. Напьявши поновно на гачки черевьяків, — зяов закинув їх на середину лиману, не перебиваючи sweї збентежаної думки.

— Скажу йому, шчо не чіплявся до татового поведіння. думав собі він і губи пошепки вимовляли кожне слово з натиском. Можливо, шчо тато відсахнулися від православної віри, але-ж я належуся до цієї самої церкви до котрої належится

ціле наше містечко з обома вчителями, с парохом, діяконом і зо всим селянством. Він почав де-щчо пригадувати: дійсно, півтора роки тата нема вже в містечку, вони десь аж на Ставропільщині, працюють на хуторі чи-щчо, в якогось німця. В часі двохмісячного перебування з нами тут, тоді щче тато не ходили ні разу до церкви, але в хаті молилися вельми щчи-ро; молились вони сливе-щчо завжди поночі, після погашення лямпи.

Скаржились вони тоді на попів, щчо не поправді парохі поводяться с парахвіянами: вимагають занадто від селянства на свою користь; перекручують Івангельську проповідь на свій подиб; перевищчують уповноважання своє; гризуть дьяконів і дяків; гнітять свого меншого співробітника. Так, тато вже либонь років сім чи вісім як подались на Ставропільщчину, хоч і сливе щчо-року прибували до дому на короткий час; завжди привозили мамі подарунків різних; мені також купували все потрібне. Після Покрови тато мені прислали гарні чоботи, гарну шапку, жупана й череса; всі заздрыть і по нині на моє вбрання. Мама вже давненько нездужали, але ніхто не думав, щчо во: и вмруть так нагло: на Водохришчу принесли цілу коновку Орданської води, а через три дні вже лежали в труні. Тато прислали бабуні гроший та просили вуйка й бабуню, листом, щчоb мене взяли до себе, щчоb доглядали за мною, та щчоb і до школи будили вранці. Мені натякали, щчоb я не марнував часу, щчоb учився та щчоb читав Івангелю. А щче передніше, років зо штири назад, тато заборонили мені ходити в суботу до Юдеїв здіймати ліхтарі зі столів, та робити там задля фанатизму чибгось, одержуючи дві-три грудочки цукру за день. Вони казали, щчо це також дурниця вигадана кимось Юдеям, бо нема гріхів там, де не робится кривди для побічників наших.

Здалеки доносився дівчачий спів уже піддужчаний кількома голосами, серед котріх виблискувався голос Марти. — Це вона вже впоралася зі своїми писанками та й вийшла на вулицю, до челяді... — думав Данило. Гарний-же в неї голос... вона й сама схожа на безкінечну писанку... казала, щчо для мене готує також ідну писанку... Ти-ж не маїш ні неньки, ні сестри, хто-ж тобі роспише?.. а на Великдень ти повинен мати

писанку.., ти-ж гарно співаїш.., Вона каже, шчо я гарно... Піду-ж обов'язково подивлюсь на неї... так собі, здалеки... Ні... не піду: шче сорому наберуся: знов якась потвора вислонитя з гурту зі словами «штундик»... Колись прозивали цюпаком та й годї, а тепер отой «штундик» добабився... ну з відкіль він узявся на мою голову?.. Був цюпак, то всім відомо шчо таке цюпак: бідний чоловік, не маючий лану; весь бго маєток полягає в садибі та в маленькій хатинї; в цюпі все майно.. На світі-ж є багацько цюпаків., от і тато також цюпак, але-ж по-сватали колись маму... мама були красунюю та шче й заможного роду, а покохали цюпака., Ненька довго нездужали; так, я пригадую: вони мали дитину нечасну, неживу... Після того випадку вже не могли відбудувати свого здоров'я. Цюпак це не сором і не гріх, але шчо таке штун?.. Марта мені готує писанку на Великдень... вона-ж-бо знає, шчо я цюпак і штун... Вона, найкраща в містечку й не цураїтця штун... Піду до челяді, подивлюсь на неї... скажу: добраніч.., Він повеселїшав, підняв чоло вижче звичайности, навіть почував себе більшим у порівнанні с тим, яким він був цюго ранку в час причастя., На радощах він почав пісню: ой, не шуми луже, зелений байраче!, Нараз по другому боці лиману хтось кашельнув голосним барїтоном. Він обїрвав почату пісню: наближався, з вудкою в п'ястерницї, Василь Тавчан, челядин шїснаїцяти років, більший за нїго, дужчий, на три роки старший. Нічого не кажучи він спинився протів Данила, розпустив свою вудку й закинув присмачаного гачка на лиман. Данило потягнув на берїг чїльну плїтку, на тругий гачок трапився шче крашчий чехонь, через двї хвєлини знов ляшч і піскар, потїм чабачок і шче плїтка., Василь Тавчан на протилежному боці почав неврово пручатися з вудкою: він стоїть уже чверть години й не заманув і жадного вївсюга.. Не витерпїв далї свого нелову й від лихого серця почав голосно врочити своєму протисторенцеві: — ну, шчо ти зробиш: де стане першою проклятушча штунда, туди не підходь, бо не пошчастить і на шеляг... Не дурно-ж ти людьми й Богом проклянута!. Він, бачучи, шчо Данило знов визволяє гарного ляшча з гачка, схопив якогось обрубка деревляного та й жбурнув бго на воду в напрямку Данила. Вода хлюпнулась аж на Данилову постать, заплямила передну плахту жупана; та й риба, само собою, втїкла звідсїль.

Данило згорнув свої вудки, взяв торбу з рибою та й попростував до дому.

Сонце було над заходом. В леговії з'являлися хрущі, снуючи сурміння в різних напрямках. Піля плота над вербами хрущі кружляли цілим табуном; їхнє сурміння зливалося зі співом лунаючим сюди від Лукіянової царини. Данило перескочив через перелаз, пішов городною стежкою й по хвєлині ввійшов до хати, де вуйкіня Маланка готували вже вариво на вечеру. Вона весело й сприятливо глянула Данилові в очі. Висипавши рибу в макітру вона дивувалася, шчо вудкою можна приловити таку кількість риби. Вона й не лічила скільки теї риби в макітрі, а негайно взяла ножа й почала тельбушити й обшкрабувати луску. Данило сів мовчки піля вікна й почав читати книжку. — Сімнайцять.., а с тими, шчо Кирилко приніс, двайцять п'ять.., а шче-ж їдну маленьку, казав Кирилко, ти пустив на випас до клечальної недлі.., Розмовляла вуйкіня дивлячися на Данила. Всі заздять на тебе: читаїш найкращче, співаїш найкращче, риба тобі ловиться чільна, вчитель двокласової школи тебе любить, на коні седиш вельми зогрядно.., Зі всього видко, шчо Бог тобі помагає; дарма шчо де-хто не сприяє, В людях жиє приказка, чи вигадка: «над бідною сиротою, Бог ширає с калитою». Відносно тебе можна-б і сказати, шчо це так.,

— Я не знаю, вуйкінб, чи так, чи ні; певний лишень у тому, шчо вчуса вже четвертий рік, співаю також четвертий рік, на конях верхом третій рік, отже всі зазначані риси вислонилися в моїй подобі передніше мого сирітства., — розмовився Данило. Та хіба-ж я сирота?.. В мене-ж є тато, є вуйко заможний та розумний, є й вуйкіня гарна й рзумна., він жваво наблизвся до неї, поцолував її в руку; вона-ж ѓго поцолувала в чоло, в правє личко, та й з радісними слбзами продовжувала: в тебе така меткість у розумі й словах, шчо я перечити тобі нездїбна., Від нині я певна, шчо ти перевишчиш розумом свого неня., — Хіба ненб мої такі розумні в собі?.. поспішив хлопець. — Розумний, статковитий, та шче й передбачливий, — казала вуйкіня. Знала-ж ѓго я шче дівкою, шче на вечерницях чула й бачила; шче парубком ніколи не брудословив, не ляпав язиком; а побратавшись зі штундівцями він освітився в багатих

житівніх ділянках., — То штундівці великорозумні люди?.. — схопився Данило.

— Такі розумні, посвідчила вуйкіня, шпо всіх наших попів, учителів і писарчуків з волостної росправи приплющать до стіни своїм знанням людяности. Він мені та твому вуйкові багацько де-чого казав... На подвірі загупотіли коні. Данило побачив крізь вікно Тимка, свого стрієшника, дванайцяти річного семнянина, верхом на коні привівшого с пасовиська п'ятеро коний. Він, узявши кавалок присоляного хліба, вийшов покvapливо на двір, підійшов до коний, котрі, почувши голос його, напустились до нього; розломавши хліб той він роздав межі всіма кіньми; мишату лошицю він особливо поласкав і, поки Тимко відчиняв стайню, росчесав їй гриву та припорядкував. Тимко зауважив йому, шчо паши на ливаді вельми мало, то треба дати шче сіна коням, на ніч, але він зажде, шчоб тато побачили й сказали скільки гоберемків сіна покласти в ясла.

День сховався за лісом і над селом і містечком згущувалися сутінки. Данило наповняний таємною бодорістю пішов на Лукіянову царину. На крутому кутику він спинився: може ліпше буде не з'являтися на царині... Багацько сусідів мені не до подоби, навіть людей старшого віку. Від того часу коли мама вмерла й він перенісся на житло до вуйка, всі почали прислужуватись йому с порадами, з увагами, а де-хто на нього дивився зневажливо, як на цюпака та шче й «штундика-пундика». Баба Ліхтора, наприклад, йому казала: ти не дивись на гинших, то господарські діти, на них є кому працювати, а ти сирота, до того ж і в чужій хаті; ти повинен триматись окремо.. Баба Демедиха, побачивши раз його на сковзалці, казала: ти не повинен потрапляти за гільтями; нехай вони собі сковзаються, а ти йди до дому: там тебе вуйко може потрібує; може й вуйкіня знайде тобі роботу; ти-ж великий хлопець.. Баба Шамиха, побачивши його на греблі зі школярами, казала: ти не борися з отими харцизами: вони порвуть одяг на тобі, а хто тобі справить його?.. вуйкіня має досить і своїх оцупків. Гинші навіть гримали на нього ні зашчо, ні прошчо. Від часу-ж, як зі Ставрополя прибув до волостної росправи лист, вимагаючий відомостів якіхось про тата, сливе-шчо всі селяни почали дивитись на нього, мов-би на

*) «z» заступає dz; «z» — dz; «ö» — йо; «і» млоить попередню шелеатівку.

цуценья. Парох благочиний прилюдно в церкві ганьбив тата, застерігав людей, щоб ніхто не зносився з ним, бо він знехтував батьківську віру, пошився в бусурменство то-шчо. Важко було тоді слухати все це про неня; всі товариші дивились на нього з острахом і межи собою перешептувались про нього й про тата. Лишень учитель Підгайченко не зміняв тону свого до нього й завжди звертався за відповідю своїх завданностей перше до нього.

Лихі люди в нашому містечку.. подумав переконано Данило; вже мені тут остогидло шчо-дня слухати їхні пересуди й пересмішки. Скінчу школу та й подамся до неня. Вуйкіня кажуть, шчо ненё розумні.., Марта напевно знає шчось гарне про тата; вона завжди дивиться на мене ласково.., Писанку дасть на Великдень; коло церкви, — казала... Повний відваги він пішов на царину, де дівчата гралися в перепілки в цей час. Наблизився тихо до челяді, став мовчки позаду всіх і прислухався до співу та до Мартиної розмови. Перепілку скінчили й почалася судьба хто не доспівував, хто переборшчував, а хто нетямив. Марта запропонувала зайчика; всі згодились і почали співати:

Зайчику, грайчику, довільний паниче:
 Слухай-но, гайчику, тебе челядь кличе:
 Будь-же добрим челядином, —
 Кому братом, — кому сином;
 Випий чарочку повнісеньку
 Та й співай весняну пісеньку!

Заждіте., заждіте!, — почувся заклик відкогось, — шче не обрано зайчика., Хто буде зайчиком?!. — Микита!., — гукнув хтось. Марта підбігла до Данила, взяла зарукав ёго, притягнула в осередок: ось хто буде зайчиком: Данило., він-же найкраще співає., постать зайчика личить ёму найкращче!, — Я не допушчу до зайчика поганого штундика!. вихопився Василь Тавчан. — А ти шчо, господар тут чи москаль Ярохін?.. — Підскочив Данило. — Все разом: Ярохін, господарь і мордоквас.. і зараз тобі росквашу пику!. та й кинувся до Данила. Данило, не підбираючи шапки, котра впала на землю, кинувся на Василя, вмить повалив ёго на землю й придушив коліном. — Не ти беш, не я бью., — малий дужого бє!, за тиждень Великдень!, — реготно примовляв якийсь чоловічий голос.

Марта підбрала Данилову шапку та й перелякана звернулася до Данила: не треба цѳго, Данилку,.. — То нехай не лізе й не заперечає твому бажанню, бо я також можу розквасити!.. Василя підвели дівчата й посадили на ослоні; з ѳго носа пливла кров, з губів також; він скаржився, шчо в нѳго ребро зломане. Всі здивовано дивились на Данила: невже-ж він міг подолати Василя?.. це щось неймовірне... Де-які дівчата почали шептатися: чорт помагає штунді, не гиначе... та й тихенько зникали в наслонившихся сутінках ночі. Насунувшася с полудня хмара заслонила блискучого місяця в підполумні; це сприяло багатѳм дівчатам і вони, перелякані, розбіглися по домівках. Шче стояло тут кількох ворогів Данилових, але слова «штундик» ніхто не вимовив. Хтось у темряві сказав: ось як росте козацька сила, невідома нікому, тихенько, разом зі здоровим духом і розумом. Василя повели до найближчої хати шчоб умити. Данило стояв розскудовшаний, тримаючи в лівій пѳястерниці шапку. Вмить прибіг до нѳго Тимко, стрієшник ѳго зі словами: я шукаю тебе скрізь: ходімо вечерати!, вже тато смакують пахошчі свіжої риби та й не нахвѳлять тебе!,, — Добраніч, Марто., пробач мені, шчо я перешкодив зайчика провести., промовив Данило благаючим голосом. Добраніч, громадяни., пробачте й ви мене., не хотів-же я цѳго, то він... Наклавши на голову шапку він пішов до дому, тримаючи за руки свого меншого стрієшника. Над вербою сурмили хрушчі. Місяць, вислонившись з за хмари, привитав їх блиском першого весняного підполумня в воротах вуйкового й татового подвірѳья. В сінях і в хаті пахнуло свіжою вареною рибою.

Подія на Лукіяновій царині, не вважаючи на вечірний час, біла відома всім громадським чинникам. Перша дівчина з гурту, по найменню Текля, побігла негайно додому й переляканим голосом розповіла про це своїм батькам; тут була, випадково, її стрієшниця, котра служила наймичкою в благочинного. Ця, прийшовши через пѳять хвелинок на плебанію, розповідала своїм пасестрам. Попада, недочувши всеї розмови через двері, покликала наймичку до споживальні, де знаходився сам благочинний Самоєдов, котрий, вислухавши доповідь, послав най...

мичку з листом до діакона Смоктунова. Через півгодини в покоях благочинного седів діакон і Ярохін, яко свій ратай, оборонець рускої культури в містечку. Слухайте, рускі люди: — почав благочинний турботним голосом; побільшуйтєя небеспека для рускої зверхности над хохлацьким незломним духом. Вже з амбону державної ду ми, перед вухами цілої Європи, хохлацько-Мазепінські, чи то-пак Українські посланці домагаються рівноправности для свеї мови, чого ми, рускі люди, ніколи недопустимо. Царство належитєя лишень Москвічам, Новгородсько-Суздальського походження; всі гинші народності, подолані руским народом і підбиті ним, уважаються руским урядом яко Божа худібка, для побільшення коштів і сили російської держави. Церква Божа, під провідниством Святійшого Сіноду, під благословенням його величности Руского Цара, стоїть цілком на цих засадах. Руска культура не поступитєя й на крок на користь якоїсь там Української, чи будь якої культури. Народні лави не знають нашої мети й не повинні знати.

Для всіх народніх лавів Бог повинен бути таємністю, Цар — таємністю; все-ж володарство в рускій державі належитєя руским, обранім людям, під волінням Святійшої постаті, Царської.

Штунда поширюється в державі, проголошуючи Івангельську правду, в засадах рівности всіх народів; отже, по штундівських віруваннях, кожний народ має право на Івангелю рідною мовою. Поступовці в російській державі згодилися перекласти Біблію тільки на руску мову с поваги до рідної мови; на всі-ж гинші мови переклад Івангелі буде забороняно законом. Івангельську правду також повинні просвідувати лишень рускі люди, або цілком віданні рускій справі жучинці, під доглядом обраніх людей, рускіх.

Повинен вам додати, шчо штунда походить од нечистої сили й підтримуйтєя нечистою силою. Прислужники нечистої сили, чорти, пристосовуютєя на житло в душах відступників од православної церкви. Сам Бог-Творець усього світа не думав і хвелини про будь-якусь полехкість відносно цієї сили: він її скинув з неба, без ошчадно нишчив її. Ми також не повинні мати жалю відносно цієї сили; наш обовязок перед рускою церквою та перед рускою державністю, — нишчити с корінням цю силу, на шчо Православна церква дає благословення Господне...

Нечиста сила в нашій парохвії вислонилася в подобі хлопця з найменням Данило Козачук з його тринадцятим роком життя, котрого пан учитель Ярохін цілком дорічно прозвав «штундиком-пундиком»., Батько цієї потвори вже давно відступив од Єдиної Соборної, Апостольської церкви, піддався під штунду, прийняв чорта на житло в свою душу та й повільно впливає в душу свого сінка тією-ж нечистою силою. Не білше як годину назад оця сила вибухнула з неймовірними наслідками: штундик трохи-що не вбив найчистішого православного парубка. Вьявіт собі, чи це можливо, щоби звичайний тринадцятирічний хлопець, багачко менший зростом і роками шіснацятирічного Василя Тавчана, міг його подолати, поломати ребра й повибивати зуби... Це не можливо звичайному хлопцеві... Це можливо лишень штундикові при допомозі нечистої сили. Треба всіх застерігати, щоби не розмовляли з ним і не наближались до нього.

— Так, ваше свящєнство, — підхопив діякон, я цілком погожуюся з вами, навіть, як-що треба буде, можу бути свідком... — Я також приєднуюсь до свідкування вашого свящєнства, — підлесливо посміхався москвин Ярохін. Я посперечаюся з отією потворою; навіть, як-що треба буде, в наймення православної церкви, — зможу спричинитися до зменшення ворогів, і рускої церкви, і рускої державности, і рускої культури... Отже, діти мої та й діти прнвославної церкви: ходіте здорові кожний своєю стежкою., Зайвого слова ніде, нікому викидати не варт. Я зараз матиму розмову, відносно святої справи, с титаром і с паламаром. Це Божа худібка й не повинна того знати, що ми знаємо., Діакон і Ярохін поцюлували благочинного в п'ястерницю та й пішли по своїх домівках, переконані, що штунду треба нищити всякими засобами, навіть мордом.

Благочинний, випровадивши від себе двох духняніх їднумців урочистими дверима через ганок, прийшов негайно до пекарні, де вже сєділи титар і паламар. Він покликав їх до споживальні та й тихенько, щоби не чув ніхто з наймичок, розповів їм про започату ним справу. Вони вже довідалися від наймичок про природу, котра скоїлась на Лукіяновій царині. Благочинний просив їх виконувати все те, що він їм сказав, як треба хитро говорити межи селянством, щоби не накликати на плебанію підозріння, бо нині населення трохи збаламучано тією обіт-

ницбю новітнього державного ладу, котру було-ж оголошано сімнайцятого Падоліста, тисячу дев'яťсот п'ятого року, поквалливо, без царського підпису. В хитрій справі треба й поводитись хитро... Це-ж-бо справа святої, соборної церкви, в будові котрої найпершу початковість виплекав Ісус Христос; а будівникам її він сам казав своїм Божеським язиком: «Будьте чистовійні як голуби, а хитрі як змія», бо рай посмертний також річ вельми хитра.. Ну, то рушайте з Богом, а вже будьте певні, шчо місце в раї для вас готуїтєся тим, котрий так хитро збудував ѓго. Ви-ж-бо й самі знаїте, як трудно будувати шчось новїтне й гарне... Шчоб вибудувати той рай для чесніх людей Христос покинув батька й матір; посварився навіки з родичами; наплював на всі старозаповітні прогнилі закони; плюнув на ту зграю старокнижників, старозаконників; плюнув на верховний старосвітський суд - Сїнедрїон... ѓго расп'яли на хрестї, але він плюнув на фарисейство й чесні люди матимуть рай!

Попада наблизилась тихенько та й сіпнула благочинного ззаду за бурнус. Піп глянув на неї... — Добрім людям пора йти вечерати, а ти так їх довго темняжиш... — заговорила попада. Наша вечера також перестоїтєся.. — Так, так, це правда, — відповів благочинний. То приходьте взавтра чесні громадяни: я шче про де-шчо подумаю., Чесні люди поцюлували благочинного в п'ястерницю та й пішли через пекарню на двір.

Горпино! подавай вечеру! — гукнула попада. — Ти так розмовлявся в доповід про Христа, шчо не чув сам себе, ні своєї розмови... завважила попада. З отїєї промови, котру ти висловив їм, вони напевно зрозуміли те, шчо й я... Ти свїдкував, шчо Христос на все плював, і на всіх плював, і плював на прогнилі закони. Я й сіпнула тебе за бурнуса, шчоб тебе спинити, бо ти замовлявся... — Так, так, це можливо, — згодився благочинний; взавтра треба цю помилку виправити.

По вечерї попада пішла до спочивальні, а благочинний шче довгенько седїв, обмірковуючи початок свого виступу протів штунди. Найперше треба, міркував він, одвернути громадянство від коперативних забаганок де-яких окремяків, котрі намагаються до просвіти та закуповують для селянства різні книжки, та шче й українською мовою.. Біблію нехай замовляють, але церковною мовою; ми-ж її читатимемо в Просвітах і

товмачитимемо по наших переконаннях.. Гиначе й бути не може.. Він почав шепотіти якусь молитву й погасив лампу.

Всё робилося хитро й таємно; підготовлявся підступ на Данила. Лишень благочинний забув, шчо побіч споживальні в ванкірі спала з дітьми нянка, котра все чула й переслухала.

Наступного ранку господарі, вставши в годині сьмій, пошкодували будити рано хлопців, котрі спали міцно й сливе-шчо не дихали. — Це-ж-бо не часто трапляється так, шчо в них нема жадного завдання на ранок; — висловився тато двох юнаків і вуйко третому; виспляється до сходу на цей раз; худобу сам я нагодую. Хлопці спали до десятої години, не чуючи нічого. Вчора по полудні господиня поклала в доробало всі покладки другої гуски, котра сіла вже висиджувати гусята; гусак, лишившись самотний на дворі, почав горланити на цілу пашчеку, але це не перешкождало хлопцям спати. П'ятирічний Андрійко пробудився після тата й мами; — давно вже поснідав і, смутуючи самотно, зазирає до ванкіра, де спали всі три хлопці. — Біжи вже будити братиків, намовляла його ньенька; кажи їм, шчо вже всі кури й гуси поснідали, шчо старці вже прийшли с третього села, а вони шче й досі сплять; засором їх!

Маленький Андрійко ввійшов до сплячих братів і почав їм викладати все те, шчо ньенька йому сказала. Мама, варучи гобід, реготалась, але Андрійко побудив таки братів і вони почали вмиватись та вдягатись. Данило пригадав негайно свій сон, котрий снівся йому: над цілим містечком простягалась павутина; над кожною хатою величезний павук чатував чиогось виходу; він приставив драбину, поліз на ту павутину, побіг по ній скрізь і поскидав павуків на діл, котріх ловили кури, гуси й качки...

Цього-ж дня, в понеділок на білому тижні, Оксана пробудилася вельми рано. Вона чула півня, співаючого десь у хліві на сідали; за дві-три хвилини той півень гукнув привіт сонцеві, котре шчоино вислало поперед себе ранішну зірницю, вже в садку перед вікном дитячої спочивальні. Вона встала тихенько, вдягнулась нахутко, вмилась і повила голову недільною хусткою. Відчинивши вікно вона труснула запаскою на двір. Півень збентежано відскочив на бік з вигуком: кудкудих-ко-ко-

ко-ко!. Вона кинула йому хлібні кришок, щоб його забавити. Півень кинувся до кришок і, забувши про свою переляканість, почав скликати курок до себе. Оксана, не взуваючися, вилізла крізь вікно на город, нишком досталась до хвіртки й вибігла на позагородну стежку. Подивившись на вкруги, вона побігла на схід. Перед її вочима, на рожевобарвистому тлі гобрію, вималювалася біла висока церква в три бані зі зеленою покрівлюю, закінченими золотими маківками й позвершані золотими хрестами. Перші соняшні проміння виблискували крізь безлисті деревів і перешкожали їй дивитись перед себе. Вмить знявся вгору, зі співом зайворонок, але негайно спустився в зелену пшеницю й замовк. На вербах манячили завмерлі хрущі. Вона й не зогляділась, як уже й прибігла під город Мартиних батьків. Очинивши воріття вона ввійшла на подвір'я, де на неї гавкнув два рази певний вартівник садиби, великий собака, Шалтай, але впізнавши дівчину, він зараз і замовк. Ввійшовши до хати вона негайно сказала Марті та батькам її про переслухану вчора в вечирі розмову благочинного з його прихильниками та з їднотумцями. По п'яти-хвелиній доповіді Оксана вибігла с хати, а по другіх п'яти хвелинах була вже знов під вікном дитячої спочивальні на парохіяльній плебанії, відчинила причиняне вікно й опинилася піля своєї постелі ніким не бачана й не чута. До поселенної тиші досягав горобиний вереск і белькіт бондючного кроцуна-гиндика.

Згодом вона почула гукіт брички й розмову наймита с кіньми: він запрягав коний та квапився на залізницю, бо в дев'ятій годині треба бути на торні: панич Діма й пання Тіна прийдуть зі школи на Великдень до дому. На подвір'ї загавкали всі три собаки заколотним натиском. Оксана відчинила вікно, щоб ясніше почути хто прибув на подвір'я. Зойк собачий знепокоїв тишу в дитячій спочивальні, від чого прокинулись обоє діти: хлопчик три роки її дівчинка п'ять років. Тут вона спостерігла сліди своїх ногів, ступивших півтори години назад по свіжоскопаній землі, де господиня вже посіяла в суботу квітки. Вона стурбовано взулась і поспішила на двір, взяла граблі й хутенько заскородила поновно скопане. Після цього вона пішла до пекарні довідатись на кого собаки так накинулись оце. Телеграм благочинному Самоєдову... здається зі Скві-

ри; це либонь від архирея, подумала Оксана; взяла телеграма й понесла в покої; благочинний також пробудився в цей час. — Оксано: шчо там таке? — спитався він лежучи в постелі. — Телеграм для вашої мосці! — поклади на столі в моїй канцелярії! Я зараз одягнусь. У споживальні вже стояв на столі великий груглий, гарбузатої форми, самовар у супроводі чайника, прикритого гаптованим пахольцем і пишчав трома тихенькіми згукми. — Оксано: скажи Тихонові нехай виїжжає, бо вже час! — зауважив благочинний. — Він уже чіпляє звінка на шию гнідому, вже й готовий, — відповіла дівчина. Вона налляла в дві киліжанки чаю й почала напувати дітий, додавши кожному булки с павідлом. — Моня не можна пити в ці дні: почався білий тиждень., промовляла вона до дітий; будете без моня ціліх шість днів, аж до Великодня,, На подвірї зазвонив звінок, загуркотіла бричка, повільно пришчухаючо й замовкаючо. Зі спочивальні вийшла паня благочинна, поцілувала дітий, подивилась їм обом у вічи; достала зі шахви два цукерки й дала кожній дитині; налляла в дві шлянки чаю; з їдної почала споживати, другу поставила на призначаному місці для свого дружня. Вийшов ́го мосць благочинний, сів на свому місці та й глибоко зітхнув: — не промінливий сон мені снівся; — сказав він турботно; та й телеграм також не радощами вишитий: зверни, кажуть, увагу на твоїх підляглих, бо меж ними спостерігаються занадто великі поступовці та мазепінці; почали втручатися, зі свею порадою й помічу, до коперації. Але в ц́му питанні я вже випередив Архирея., Там уже давно, напевно, корчатся та моршчатся попи-мазепінці, прочитавши моє до них послання... Ти вьяви собі: піп сідає поруч зі селянином, обмірковує торговельні справи з ним, дбає про селянську просвіту, радить Івангелю читати в Українській мові, звичайнісенько дивиться на зростання вільнодумства; головна-ж річ у них, це захопити вишчі ліпші місця в Єпархії. Ти не знаїш, як вони відносяться до рускіх людей по за вочи: чоґо кацапи до нас тиснуться?.. На чорта вони нам! Хіба без них Бог не почув наших молитвів?.. Він погладив м'ясними руками бороду, потім пристукнув п'ястуком по столі: ми тут житимемо!. тут наше завдання!. Попада зітхнула глибоко й зауважила: тут лекше й

*) «z» заступає dz; «ž» — dj; «ö» — йo; «і» млоїть попередну шелестівку.

приємніше життя за тамошнє, великорускє. Ми там не жили, а животіли, мучились; троє перших діток померли там, не до-ріши до п'яток років, а тут ось четверо вже виховуємо здоро-веньких, веселіх; є чим нагодувати, є в шчо зодягнути, та й під-соння сприятливе. — Ото-то-ж і є, шчо тут лїпше; для цѳого-ж уряд бажає сюди переселити як найбільше руских, а хохлам малоземельнім пропонує переселятись за Волгу й на Сїбір. Тут за кожні родини маїш найменше: курку й півкарбованця. Вже кільки таких випадків було: принесе баба курку від поро-ділі за молитву, — візьмеш, а в день штирицятий прийде з нею до вводу, приймеш немовлятко та й скажиш: а курка за молит-ву була худенька, худенька,, а немовлятко, завдяки моїй мо-литві шчоденній, гарненьке та повненьке,, Пробачте, пан-отче,, аби здорове було, — гуску шче дам,. Скажиш жартом, а на-ступного дня вже справді гуска в пекарні кричить: г-е-е!, можна й діток годувати,. Вона принесла, бо вона має; з неї можна й вимагати, бо вона має. До неї любо до хати з молитвою піти,. А там, на тульщині шчо ти зробиш? З бідного не візь-меш, бо нема чого взяти, а кожний заможний крадіжник, зло-чинець, від котрого й брати ніяково, та він і не дасть, бо гиначе вірить: він вірить там у свічку до Миколая чудотворця: поста-вивши свічку за три шеляги він переконаний, шчо всі гріхи ѳго згоріли з нею.

С церковної паланки почувся заклик звона; він гучнів по-вільно й протягувати. Благочинний надягнув на себе расу й камілавку та й пішов сповідати грішників.

Тим часом, пішовши з відрами до криниці по воду, Марта зайшла до хати Данилового вуйка, де розказала таємно госпо-дарам про те, шчо започиналось учителєм і церковниками про-тів їхнього сестреника Данила. Вуйко застеріг свого сестреника шчоб він уникав од зайвої розмови з Ярохіним. Марта довіда-лась від батьків Василя Тавчана, шчо нема жадної небезпеки для сина. Вчора в вечирі, дійсно, з носа виплило трошки крови, крім того він прикусив собі язика й губу. Це-ж не першина: межи дурніми хлопцями досить часто трапляється бійка. Васи-леві навіть було соромно визнати свою кволість супроти Да-

нила, то він про це й мовчав. Дійсно, шчо цей двобій зробив здивування серед молоді: яким робом Василь так знесилився, шчо впав під натиском Данилової руки?.. Данило-ж не почував себе виноватим, бо Василь перший почав.

В одинацятій годині на плебанії радість: Тихін привіз панича Діму й панночку Тіну зі залізниці; в поселі повишчаний гомін. Незабаром і благочинний повернувся в оселю. Розпочалась весела розмова. Панночка Тіна почала приладнювати стола сама, без помочі наймичок; вона вважає себе великою, здібною в домашніх поведенціях; вона вже на десятому році життя й хоче визначуватися чимось. Стіл був приготований для шістох присутніх на споживаня гобідү. Час сплинув хутко; семня не чулась коли й гобід скінчила. Не встигли шче й порозмовляти про вражіння с подорожи молодіх школярів, як почувся звінок з ганку: прийшов учитель Ярохін. Благочинний привів його до споживальні, показав йому приїхавших школярів; цей привитався з ними та й попростував за благочинним до канцелярії. Паня благочинника повела всіх дітей до саду показати скопані градки та пасіку котрої стояло вісім вуліїв. Оксана зосталася прибирати зі стола весь посуд і припорядкувати ванкіра, де спатиме панич Діма. Вух: -ж її весь час були віддані до канцелярії. Ярохін розмовляв голосно, навіть шчо-хвेलини зухвальствував на Данила. — Ви, ваше свяшченство, не торбуйтеся ні про жадну річ. Я вже накреслив певні плани; це виконаїтся на третій день Великодня, коли хлопці бувають найпьяніші; він також випе, бо-ж його буде покликано до парубків, яко найдужчого. Уже так буде підлаштовано, шчо він піде самотний понад річкою; там його підстереже Василь, котрому я допоможу... пришчухлим голосом продовжував Ярохін. Найкрашча дівка в селі, Марта Хведорчукова, закохана в нього; весь він фізично вдався в батька: зогрядний, поставний, дужий, сміливий навіть одважний, з гарним голосом, але нема сумніву, шчо православника з нього не сподіваїтся ніхто.. Він уже й нині переймаїтся Мазепінством. На Різдво два дні проседів у сліпого Ковтуна, котрий на кобзі грає та співає думи про Січовиків. Каже, шчо й жадного дня тут не житиму по скінченні школи...

подамся до тата. Тато-ж ёго нам відомий: ввес у штунді... Не вважаючи на вільність релігії, ёго можна було-би запроторити далеко, але-ж він опинився під повним захистом: служить при господарстві в їдного німця, син котрого скінчив блискучо правничий факультет у Москві; там і призначений до судової справи. Поліція має всі відомості й застеріження. — Ну, то робіт-же продумано... — сказав тихенько благочинний. Там де загрожує небезпека Православній церкві, — сам Христос Воскреслий повинен вам бути співорудувачем.. нехай-же він вам помагає. Благочинний поблагословив Ярохіна.

Помагай-бі кумо!, — сказала, підходячи до садиби молодиця, зодягнута в старенький жупан, замашчаний глиною, покрапаний крейдою. — Дай Боже здоровля. — відповіла друга, в такому-ж вигляді стоячи з мокрою щіткою в п'ястерниці. — Ви вже вимастили в середині?.. — Ні, я машчу перше знадвору, а потім у середині; так я вже звикла. — Я навпаки: перше побілю в середині, а знадвору білю в останій день; так мене свекруха при звичаїла; кажуть бувало: помастиш перше знадвору, в понеділок чи в середу, а в п'ятницю буває хлюсне дошч, та й пропала крейда й праця!, То я вже так і потрапляю за небіжкою свекрухою., Подякуйте мого любого хрещеника, Данилка, за рибу., вчора приніс аж вісім, та ще й таких чільних і плустеньких., певно, знов пішов по рибу?. — Ні, пішов цюпацьке діло виконати: заходився свою цюпу придоблювати задля Великодня; каже, треба та й треба., нехай біленька стоїть хоч і пустою; а ще, каже, може й мамина душа завитає туди на Великдень. Від самого ранку мастить і причепорує. — Бачите, шчо він думає.. в нёго всі рисочки господарської дитини, краснюдяного виховання... Піду пошукаю трошки червоної глини, вікна підлямувати; як-шчо накопаю багацько, то й вам принесу. Бувайте здорові!, — Рушайте здорові!, Хрестинна мама Данилова прийшла на край села. С погірности було видко далеко на три боки. В локтях кількасот від села, на горбочку стояла біленька цюпа, мов-би душа безгрішна, с полямованніми

*) «з» заступає дз; «ѣ» — дж; «і» — йо; «і» — млоїть попередню шелестівку.

вікнами. Над цюпою здіймалося дві тополі, ще безлисті, величезний госокір—також безлистий, а зза цюпи визірали вишні почавши розвивати перші брунбчки; в долині прилягаючій до мочара, здовж плота зеленіли верби. Молодиця заплакала: в тій цюпі жила дійсно безгрішна, Данилова ненька, її найшчиріша пасестра, потім кума; вона в неї кумувала й окрестила-ж їй діток; перший хлопчик помер на восьмому місяці; другий, Данилко росте, красун, весь у батька вдався, лишень вочи блакітні волошкової барви від неньки переплили до нбого. В час, коли кума небіжка лягли в пологи й Данилко побачив світ, кума не було в селі: вони були десь на заробітках. Хіба-ж цюпак може виседіти щось у своїй цюпі?.. Цюпакові треба шукати заєдно заробітку, котрий трапляється десь далеко. Кума самотні перебували завжди цілу зиму. А людиська-ж як брехали тоді на куму: байструка привела... шельмувала тихенько, вдаючи зі себе святеньку,, Навіть попада про це лепетала, оця-ж благочинниха. Всі ви брехали, щоб ви не чули Великодніх звонів.. — хвилювалась молодиця. Знала-ж я куму так, як саму себе, щодня-ж її бачила: кума ні с ким... крий Боже... навіть не говорили... Чи то скрізь такі дурні людиська, як оце в нашому містечку та в околиці?.. Ні, напевно не скрізь: от Грицько Нестеренків служав у війсках далеко десь, аж на німецькому кордоні; ходив часом аж у німецькі села; казав, що там люди сто разів розумніші за наших; хоч нашої мови не розуміють, але розумніші за наших.. Опріч того, що наші люди дурні, то ще й подлі. Чого це воно так?.. В німеччині, напевно, всі люди вірять у штунду... думала далі молодиця. То-ж-то там і не лаються штундою, не глузують зі штунди, то всім добре з отією, навіть і штундою жити. А нині ще й той, Ярохін чіпляється до Данилка.. Ну, гаспідська душо!. зачіпи лишень бо сироту, вочи тобі видеру!. дарма що я дурна жінка! Де-ж таки: хлопець гарний, сирота, любий, слухняний; він-же мій хрещеник, і ти, кацануро, вигадуйш на нбого ганебні прозвища!?! Вже мені терпець обірвався... досить!.. Хвилюючись отак, молодиця не пам'ятала де вона й що вона робить. Тим часом вона вже під кручою накопала цілу торбинку червоної глини. Вертаючися до дому з глиною й тримаючи в правій п'ястерниці рискалика, молодиця визволилася зі своєї думки: вона пригадала ще також гиншу розмову Грицька Нестеренко-

вого; він казав, що колись і в Україні були розумніші люди, бо були розумніші школи, але нині москівщина позасновувала дурні школи... Ну, що-ж, думала вона, хоч Україна десь ближче до нас, бо навіть у піснях співається про неї, але то знов-таки колись були ті люди там, а не в нас; тепер і там уже дурні школи, то ні за чим і жалкувати. Може-б німецькі школи були придатні для нас...

Молодиця знов глянула на Козачукову цюпу, знов пригадала свою небіжку цюпачиху: вмерла на трицять п'ятому році віку... була вагітна, підірвалась несучи борошно зо млина, випелющилось неживе... довго нездужала й несподівано вмерла... Тяжке життя бідної селянки, а цюпачки вже й надто... Знов плакала й хрестилась, дивлячись на далеко біліючу цюпу, з малесенькими віконцями, котрі вона колись прозвала «сліпаками»... але в тій цюпі було так любо й затишно; ні сварки, ні вайки, ні навіть слова «штундик». А вже в садочку, якіх там квіток не було?, Кум-же прислали насіння зі Ставрополя... дбали про рідну цюпу навіть на чужині, дарма, що прихилилися до штунди... Знов оплакувала пасестру й куму: вони були в мене старшою дружкою; я в них коровайницю; ми й на досвітки ходили до їдної хати; ми й колядницями бували в їдному гурті; чи-ж можна полічити скільки пісень ми переспівали разом?..

А цюпаченко тим часом побілів свою сироту-цюпу з надвору, в середині, вимів зо всіх куточків павутину й кураву; довкола цюпи скопав градошки й посіяв квітки; знайшовши в шухляді насіння. Хатка була цілком приготована до житла. Гобраз Пречистої лишився в куточку й по переході Данила до вуйка; столик був також на своєму місці; лавки й мисничок хоч і порожні, — не відвертали нікого; штири дошки хоч і без постелі, — лишались привабливим полом.

Скінчивши свою справу довкола цюпи, Данило вернувся до вуйкині, висловив їй свою радість і, взявши дві вудки, пішов до лиману. По дорозі переняв його школяр з їднокласової школи, десятирічний хлопець Калістрат Ярченко: — учитель казав, щоб ти прийшов на співанку, бо нам треба зятямити всі Великодні співи; в четвер, і в п'ятницю, і в суботу співатимемо страстну відправу, то також треба все прозубити; — викладав Калі-

*) «z» заступає dz; «ž» — dj; «ö» — jo; «i» млоїть попередню шелестівку.

странт. — Всі Великодні славені я дорічно знаю, зауважив Данило; мені досить буде раз їх проспівати з гуртом, шчо ми завжди робимо в суботу, то я й зі співаюся зо всіма. На співанку страстніх співів я прийду в четвер; бо нинки вівторок, а в завтра середа; за ці два дні я повинен зробити багацько роботи., відповів Данило, простуючи до лиману.

За кільки хвєлинок Данило достався на звичне місце, де він уже ставав багацько разів. Роздобувши на берізі черівьяків, — закинув обидві вудки на середину; риба бралась їдна за другою; за півгодини він мав уже більше десяти. До нїго прибіг знов Калістрант: — учитель сказав, шчо б ти зараз прийшов на співанку, бо не хоче він без тебе співати! — То нехай плаче або свище! — відповів Данило.. З ним я не можу й співати спокійно: на нїго дивлючись і слухаючи нїго я грихів набераюсь... Біжи й скажи, шчо мене нема в дома!.. Зажди!.. Ось тут маленький клуночок; занеси нїго, по дорозі, до Марти., віддай Марті, чи мамі, хто там буде в хаті. Це риба., По співанці приходь сюди! Я дам і тобі шчоось! Хлопець побіг веселий., Данило, пильнуючи за двома вудками, почав тихенько співати — перезубувати всі Великодні славені, котріх він, як пригадуючи, не забув; а риба, голодна с початку весни, чіплялась на черівьяка шчо-дві-три хвєлини, та й чільненька, мовби він її вибірав та чіпляв сам на гачок.

З височини церковної бані почувся згук великого звона, сповішчаючого про початок вечірні; за ним другий, третій, четвертий, п'ятий; Данило лічив їх до сімнайцяти. Нараз вудку потягнуло: він виплеснув на беріг величезного ляшча; потягнуло й другу з незвичайною силою: — шчупак., прошепотів Данило. Не помилився він: величезний шчупак; з осторогою треба нїго виплескувати, шчо б не порвав, харцизяка, вудки. — Не пручайтесь, пане шчупаче, бо ви, мені здається, опинилися в гіршому становищі за цюпакове, чи навіть — за штундикове., жартливо розмовляв у півголоса Данило зі шчупаком. Він виплюснув нїго на беріг, почав обережно визволяти гачка, шчо не щастило на цей раз: шчупак проковтнув нїго, та й трохи шчо не перегриз волосені. Треба йти до дому, порішив Данило, бо з їдною вудкою не варто седіти. Він згорнув вудки, взяв торбу та й пішов звиклою стежкою до дому.

Було вже темно. Зі шкільних вікон учительського житла проблискував кволенький промін світла. На шкільному ганку манячіло дві постаті чоловічого стану. — До побачення, пане вчителю, проговорив хтось. Для мене це трохи проволочно: вже на Великдень я хотів-би його бачити без носа й без отіх, як Марта каже, перловіх зубів; нехай-би вона не задивлялась на них, а то вона спить і бачить їх.. — Ні, до третього дня Великодня не треба нічого розпочинати... — промовив Ярохін.. треба-ж одспівати три дні страстів і два дні Великодня. Без нього-ж не співатимуть дісканти: — Трохим занедужав, Омелько хрипить від Хрестопоклонної до цього часу, з Овсія співець, — як зі щура гогір; а на третій день я вже вільний від усого. Крім того, до мене прибудуть гарні співаки: два товариші барітони, с Київа. Ми розговлятимемося в благочинного. Спатимуть вони в мому житлі. Ти станеш до тенорів.. Так заспіваємо, шчо здивуються всі.. Підгайченкові й не присниться ніколи такий спів.. А в вечирі на другий день у земській чайній влаштуємо вечерниці для всіх людей.. Підгайченка з його дівчатами не допустимо частиннити в програмі цих вечерниць.. Він-же не навчив їх жадної пісні рускої.. Вечир відбудеться рускою, державною мовою, — без мазепінських дурушків.. На третій день, як смеркатиме, приходь де мене поза городами, шчо тебе ніхто не бачив; ми вберемося в чудирнацький одяг, замашкари-мось так, шчо нас ніхто й не впізнає. Ніч темна буде, — ми шче темніші. Кажи тепер усім, шчо ти зберайшся до Київа, бо тут нічого тобі вештатись; підготовимо всіх до думки, шчо ти подаєшся до Київа шукати заробітку. До Київа ти поїдеш на п'ятий день, але кажи всім, шчо ти їдеш на другий день у вечирі, після вечерниць з моїми товаришами. Я напишу листа до ідного пана, істино руского; ти підеш до нього с тим листом, а він тобі знайде там службу. Тепер іди спати! Нікому ж нічого й не писни про нашу згоду. — Добраніч, пане! — промовив Василь Тавчан. — Ходи здоров! — сказав Ярохін. Вони поцілувались і ганок обгорнувся тишою.

Василь Тавчан, адучи до дому, здибав ідного товариша, котрого почав підмовляти, мов-би-то в завтра-ж їхати до Київа,

бо Великдень йому вдома буде вельми смутний: ніяково-ж йому тепер з'являтися на вулиці; товаришів щиріх не має він; з нього всі сміються й не прихильно відносяться. Товариш йому відповів, що Великдень він обов'язково святкуватиме вдома; на Великодніх вечерницях йому треба прилюдно читати призначану річ; опріч того батьки не згожуються шчо́б він їхав кудись цього року. Прийшовши до дому він оголосив у своїй семні, шчо́ взавтра хоче рушати до Київа. Батьки почали заперечати цьому намірові, кажучи, шчо́ він недоріс до такого віку, шчо́б самотному подаватися до Київа. В кожному разі до Великодня він мусить бути вдома: гроший не дадуть йому. В середу вранці він шче раз домагався від батьків гроший та дозволу на подорожу, але батько нагримав і присадив його. Вдень він пішов до своєї тітки, мов-би просити впозичку гроший на подорожу, знаючи певно, шчо́ тітка гроший не дасть йому. В середу всеньке містечко чуло, шчо́ Василь намагається втікти від батьків при першій можливості. Батько-ж Василів попередив писара при війтівстві, шчо́б не давали синові прашпорта без його дозволу.

(Продовження в наступному зошиті)

---

*) «z» заступає дз; «ž» — дж; «ö» — йо; «і» мліють попередню шелестівку.

Т. Якимчук

МАЛОРОСАМЪ :

Геть, паскуди, з вашим зухом!
Не підлазьте до народу,
Не навіюйте смороду!
Геть до москаля з макухом,
Бо на вас піду з обухом!

Чув я досить вас, потворів,
То-ж і вам прилюдно врочу..
Против лабузніх докорів
Я побільшу красніх творів.
Какофонії-ж не хочу!.

Ви під москалями гнийте...
Най-же хробаки вас точать,
Бо вже люди не прибочать..
З москалем горілку пийте
Та себе й по пиці бийте.,,

Париж, Студень 1929.

ОБСЯГ :

Д. Теній — Проречення	3
Т. Якимчук — Порадниця	4
Т. Якимчук — Українцям	5
Клим Соколик — Незабутній красі	6
Т. Якимчук — Вічностям	8
Д. Теній — Про думку	15
Т. Якимчук — Над Київом	24
Ів. П. О. — Сила підсоння	31
П. Книш-Слобожанський — В ночі	32
Ів. Карбовський — До стягу	34
Д. Теній — Заграви думки	35
Т. Якимчук — Для певного траю	43
Ів. Карбовський — Надією гучно кріпись	45
К. Соколик — Моїм країнам	46
Д. Теній — Посланство житя	49
П. Книш-Слобожанський — Там я... туди...	55
Т. Якимчук — Цюпаки	57
Т. Якимчук — Малоросам	79

За пожертви: Вдові незабутної пам'яті Головного Отамана Симона Василенка Петлюри (50.—); п. Сікевічові (25.—); Літченко (20.—) Літературний гурток «Думка» в Парижі висловлює громадську подяку.

Справоздання: Перший зошит коштував 2.200. — Повернуто 639.— Другий зошит коштував 3.628.— Повернуто 690.—

Наступний зошит видрукується при першій засобній спромозі.

IMPRIMERIES BERTA
21, RUE CLER. PARIS
